

Шифр: «Перший сніг»

ВЛАСНІ ІМЕНА В РОМАНІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА «СОБОР»
ЯК ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДРУНТЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЛАСНИХ НАЗВ.....	4
1.1. Ономастика як наука про власні назви	4
1.2. Основні види власних назв	5
1.3. Засоби перекладу власних назв.....	10
РОЗДІЛ 2. ОНОМАСТИЧНИЙ ПРОСТІР РОМАНУ «СОБОР»....	13
ОЛЕСЯ ГОНЧАРА	13
2.1. Класифікація власних імен в романі	13
2.2. Засоби перекладу власних імен в романі	21
ВИСНОВКИ	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	31
ДОДАТКИ.....	34
Додаток А. Таблиці.....	34
Додаток Б. Діаграми	63

ВСТУП

Проблема перекладу власних назв, або ж онімів, привертає до себе увагу багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників, але не можна сказати, що її вже вирішено. Особливо суперечливим є переклад власних назв з явною семантикою, а також використання традиційних відповідників. Наше дослідження присвячене аналізу перекладу власних назв на прикладі перекладу роману О. Гончара «Собор» англійською мовою.

Твори Олесея Гончара є відомими у багатьох країнах, їх перекладено англійською, німецькою, китайською, французькою, російською та іншими мовами. Роман «Собор», зокрема, перекладений російською та англійською мовами. Цей роман-застереження, що свого часу був заборонений, вважають одним із найвизначніших творів письменника, він входить до переліку «1001 Books You Must Read Before You Die», тож можна стверджувати, що на перекладі двома мовами спроби його інтерпретації не буде завершено.

Актуальність дослідження, отже, обумовлена створенням теоретичного підґрунтя для подальшого перекладу роману, який і досі залишається достатньо відомим у світі, та необхідністю проаналізувати існуючі переклади.

Метою нашого дослідження є аналіз існуючих засобів перекладу власних назв на прикладі англійського перекладу роману «Собор».

Для досягнення поставленої мети в ході нашого дослідження передбачено вирішення таких завдань:

- 1) дослідити роль ономастики як лінгвістичної дисципліни, що вивчає власні назви;
- 2) угрупувати основні види онімів;
- 3) проаналізувати класифікацію власних назв на прикладі ономастичного простору роману О. Гончара «Собор»;
- 4) описати основні засоби перекладу власних назв;

5) визначити доцільність використання основних засобів перекладу онімів на прикладі ономастичного простору перекладу роману «Собор» англійською мовою.

Об'єктом дослідження є оніми з роману О. Гончара «Собор».

Предметом дослідження є засоби перекладу власних назв з української мови англійською.

Мета роботи і її задачі визначають вибір *методів* дослідження:

1) описовий, що уможлиблює виокремлення усіх власних назв та їхнього перекладу;

2) класифікаційний, завдяки якому можливо угрупувати основні види онімів, а також засоби перекладу їх за певними ознаками;

3) зіставлення, що дає можливість визначити адекватність перекладу власних назв.

Новизна роботи полягає у системному порівняльному аналізі залежності між категоріями онімів та засобами їхнього перекладу.

Теоретичне значення визначено детальним аналізом одиниць ономастичного простору.

Практичне значення пов'язане з можливістю використання матеріалів роботи на практичних та семінарських заняттях з англійської мови.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДГРУНТЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЛАСНИХ НАЗВ

1.1. Ономастика як наука про власні назви

Для позначення поодиноких реалій дійсності у мові існують власні назви, або оніми. Їхнім дослідженням займається ономастика. Хоча зацікавлення власними назвами, спроби їхнього вивчення, укладання словників антропонімів і топонімів існують уже давно, однак в окрему наукову галузь ономастику було виокремлено лише у ХХ ст. [6, с. 235-236].

Загалом же ономастика (від грецького «вчення про імена») — розділ лексикології, що досліджує сутність, специфіку, будову, групування, походження, закономірності функціонування та розвиток власних назв [6, с. 235-236].

Розвиток ономастики як наукової дисципліни можна умовно розділити на три етапи. Перший етап — це так звана «доакадемічна доба», коли були створені перші словники власних імен і було розпочато наукові розвідки із зазначеної проблематики. Цей період тривав до середини ХІХ ст.

Другий етап охоплює другу половину ХІХ ст. — першу половину ХХ ст, коли виникли академічні філологічні дослідження з ономастики. На третьому етапі (друга половина ХХ ст. — початок ХХІ ст.) ономастичні дослідження почали здійснювати і спеціалісти-історики.

Уперше термін «ономастика» запропонував у 1886 р. хорватський лінгвіст Т. Маретич, але спочатку його застосовували у рамках лише однієї ономастичної дисципліни — антропоніміки [8, с. 45].

Одним із перших в Україні розпочав ономастичні дослідження Я. Головацький (1814-1888). Чимало зусиль учений-філолог приділив вивченню історії української мови, тлумаченню власних назв, залучаючи під час цього дослідження наукові матеріали з історії інших слов'янських мов та етнографії досліджуваних регіонів [1, с. 65].

У II половині XX ст. сформовано і новий напрям дослідження власних імен на матеріалі художнього тексту, що виникає на межі ономастики і стилістики, поетики, лінгвістики тексту, лінгвістичної семантики, семіотики. Було введено термін «літературна ономастика» для позначення особливого розділу ономастики, тісно пов'язаного з проблемами літературознавства, теорії жанрів, загальними тенденціями культурного життя епохи тощо [5, с. 32].

Загальнотеоретична проблематика ономастики обумовлена універсальним характером ономастичної лексики (вона властива всім мовам світу), подібністю її найбільш загальних ознак, її функціонуванням та історичним розвитком.

Окремо варто розглянути дослідження, які проводять на межі ономастики і літературознавства. У художньому тексті дані ономастичних показників розглядають з позиції мистецької цінності. Цей ономастичний напрям називають літературною ономастикою, рідше — поетичною ономастикою, або поетикою онімів. Автор часто пов'язує персонажа та його ім'я, щоб те сприяло створенню образу [6, с. 237].

Вибір власних назв, імен є важливим аспектом аналізу будь-якого літературного твору. Добірка власних назв — одна з особливостей стилю, який використовують автори для передання своїх думок, ідей, переконань тощо у літературних творах. Саме тому багато літературознавців приділяють увагу використанню власних назв, щоб допомогти розкрити ідейно-тематичний зміст творчості письменника, яким його сприймають через призму розуміння читача або критика [26, с. 16]. Ці оніми мають зв'язок з темою, структурою твору, виражають певні літературні міркування [17, с. 220].

1.2. Основні види власних назв

Стосовно визначення поняття власної назви існують певні лінгвістичні дискусії. Наприклад, в одному з англійських словників, розрахованих на широке коло читачів, власну назву (англ. *proper noun* або *proper name*) визначають як іменник, перед яким немає артикля, що, як правило, відсилає тільки до однієї особи, єдиної у своєму роді речі або до кількох осіб чи речей, що становлять особливу унікальну групу і зазвичай носять спільну назву. Як приклад наводять слова *Lincoln* та *Pittsburgh* [24].

Відповідно до визначення сучасного голландського лінгвіста Л. Етельмана, власні назви — це семантична категорія іменників. У той час як загальні іменники відрізняють один вид істоти чи речі від усіх інших, власні імена відрізняють поняття індивідуального характеру; вони ідентифікують когось чи щось. У багатьох мовах (особливо тих, де використовують абетку, засновану на латиниці) власні назви зазвичай пишуть з великої літери [21, с. 142]. У цьому визначенні, крім пояснення терміну, є також класифікація власних назв за денотатом (тобто власні назви тут класифікують відповідно класу об'єкта, який вони позначають). Однак це не єдина існуюча класифікація.

О. Суперанська у своїй монографії «Общая теория имени собственного» пропонує класифікацію за такими критеріями [13, с. 59]: у зв'язку з об'єктами номінації; за критерієм штучного створення — природного виникнення; по лінії «мікро» — «макро»; структурна; хронологічна; у зв'язку з мотивуванням власних назв і етимологічна; у зв'язку з обсягом закріплених понять; у зв'язку з дихотомією «мова» — «мовлення»; стилістична і естетичні.

Усі перераховані притаманні критерії кожному імені і можуть виступати як його характеристики. Для одних типів імен може бути більш актуальною одна характеристика, для інших — друга. Зазначені характеристики дуже різні за своїми властивостями; серед них є лінгвістичні, логічні, історичні, соціальні, психологічні, але всі вони знаходять відображення в ономастиці.

До того ж усередині одного напрямку класифікації — наприклад, за денотатом — у лінгвістів існують протиріччя. У своїй класифікації на матеріалі німецької мови германіст А. Бах виокремлює такі види власних назв [18]: імена живих істот або істот, яких вважають живими; назви речей, до яких належать місцевості, будівлі, транспортні засоби, твори образотворчого мистецтва, назви астрографічних і космічних об'єктів тощо; назви установ, спільнот тощо; найменування дій — танців, ігор тощо; назви ідей – літературних творів, тактичних та інших планів; назви музичних мотивів і творів. О. Суперанська також враховує його міркування, проте позначає, що антропоніми і зооніми (об'єднані у А. Баха під пунктом «імена живих істот»), а також топоніми, хремотоніми, астроніми (у А. Баха — пункт «назви речей») об'єднують в одну категорію не усі лінгвісти [13, с. 173-174].

Серед імен живих істот і істот, яких вважають живими, О. Суперанська вирізняє окремо антропоніми (які, в свою чергу, поділяють на індивідуальні та групові) та зооніми.

За визначенням, введеним у праці О. Суперанської та А. Суислової, антропонім— це будь-яка власна назва, яку може носити людина [14, с. 17].

Індивідуальний антропонім, в свою чергу — це будь-яка власна назва, яку носить або може носити одна особа, а груповий — власна назва групи людей, об'єднаних за будь-якою ознакою, в тому числі ім'я сімейства, роду, групове прізвище, груповий псевдонім, групове прізвище тощо [10, с. 31]. Антропоніми у художній літературі можуть бути промовистими – це імена персонажів з вловимою внутрішньою семантикою, що характеризують свого носія [16].

За найбільш поширеною, свого роду традиційною класифікацією, до антропонімів уналежнюють такі категорії [10, с. 32-33], як ім'я, по-батькові (патронім), прізвище (наприклад, у автора розглядуваної вище класифікації за денотатом це, відповідно, *Олександра Василівна Суперанська*), прізвище (наприклад, головна героїня повісті І. Франка «Сойчине крило» носить прізвище *Сойка*). Від імені також нерідко утворюють гіпокористики —

зменшувальні, пестливі форми [3, с. 1691]. (наприклад, *Галя* від *Галина*, *Марійка* від *Марія* тощо).

Варто зазначити, що патроніми на сьогоднішній день поширені і зафіксовані у документах переважно у країнах Східної Європи, однак традиція патронімів існувала у багатьох народів — наприклад, прізвище *Johnson* походить від патроніму *John's son*, син Джона, однак наразі це звичайне прізвище, яке перекладають так само, як і прізвища з менш яскраво вираженою семантикою [30, с. 69]. Також, у зв'язку з патронімом, потрібно згадати і про матронім. Матронім — це, як правило, okazіональне найменування сина чи доньки по матері: наприклад, син Ірини — *Іринчин*. В Україні, як і в більшості слов'янських країн, матроніми за рідким винятком функціонують і функціонували неофіційно [11].

Окремо потрібно відзначити андронім і гінеконім. Андронім — найменування жінки по чоловіку. Воно характерне для української культурної традиції і часто трапляється у літературних творах: наприклад, у «Кайдашевій сім'ї» дружину Кайдаша називають *Кайдашихою* [7, с. 41]. Існує і симетричне явище, гінеконім — найменування чоловіка по жінці: наприклад, чоловік Солохи — *Солохин* [10, с. 49].

З антропонімами пов'язані антропотопоніми, або антропонімні топоніми — тобто назви місць, які вказують на приналежність місця певній особі — наприклад, *Миколин двір* [10, с. 150].

Як ми згадували вище, до імен живих істот також належать зооніми. Зоонім — це кличка будь-якої тварини. Історично «імена» давали винятково домашнім тваринам, тож традиції зоонімів у кожній культурі залежать від того, яких саме тварин приручав цей конкретний народ. Проте наразі клички дають усім домашнім тваринам незалежно від їхнього біологічного виду, а також тваринам у зоопарках тощо [12, с. 96-101].

Серед назв неживих об'єктів, тобто речей, можна виділити, у першу чергу, топоніми. Топонім, або географічна назва — це власна назва будь-якого географічного об'єкту [10, с. 135].

Топоніми також розрізняють між собою. Зазвичай виділяють [15]: континентоніми (назви континентів — наприклад, *Австралія*) кратоніми (назви країн — *Україна*), хороніми (назви історично або географічно єдиних регіонів — наприклад, *Волинь*), макротопоніми — назви великих незаселених площ (наприклад, *Атакама*), гідроніми (назви водних об'єктів загалом), потаноніми (назви річок — наприклад, *Оріль*), океаноніми (власні назви океанів — наприклад, *Тихий океан*), пелагоніми (назви морів — наприклад, *Азовське море*), лимноніми (назви озер, лиманів тощо — наприклад, *Синевир*), інсулоніми (назви островів, півостровів — наприклад, *Хортиця*), ороніми (назви гір, пагорбів — наприклад, *Карпати*), полісоніми або астіоніми (назви міст — наприклад, *Київ*), кономіми (назви сіл, селищ — наприклад, *Магдалинівка*), годоніми (назви вулиць — наприклад, вулиця *Казакова*), урбаноніми (назви внутрішньоміських об'єктів — наприклад, *Оболонь*) тощо. Іноді саму категорію «топоніми» не диференціюють, уналежнюючи до цієї категорії назви заселених місць [19].

О. Фелекан пропонує дещо іншу класифікацію топонімів, відповідно до якої топоніми поділяють на категорії за типами місць, які вони позначають і відповідно до структури назви, яку використовують для їхньої індивідуалізації. Найбільш актуальними у категорії соціально-географічних топонімів, розділених у результаті застосування першого критерію, є ойконіми (назви населених пунктів) та гідроніми (назви водних об'єктів). Цей підрозділ розглядає питання макротопонімів (назв держав) та мікротопонімів (назв менших об'єктів адміністративного поділу) [22, с. 12].

Також серед назв речей виокремлюють порейоніми (власні назви конкретних екземплярів будь-яких видів транспортів [10, с. 112]. — наприклад, *пароплав «Іван Фёдорович Крузеништерн»*), прагматоніми (власні назви сорту, марки, товарного знаку тощо — наприклад, *автомобіль «Жигулі»* [10, с. 113]) тощо. Іноді, однак, порейоніми зараховують до прагматонімів, тобто, у такому контексті, назвам об'єктів матеріальної культури, уналежнюючи до цієї категорії товароніми — тобто назви

товарного знаку, архітектуроніми — назви архітектурних споруд (наприклад, *Софійський собор*), фалероніми (назви нагород — наприклад, *орден Богдана Хмельницького*) [20, с. 115].

Серед власних назв комплексних об'єктів називають ергоніми (найменування ділового, творчого або іншого об'єднання людей — спільнот, підприємств, гуртків тощо [10, с. 166]. — наприклад, *Дніпровський металургійний комбінат*).

Також серед власних назв об'єктів виділяють і хрононіми (власні назви відрізків часу — наприклад, *Середньовіччя*), геортоніми, тобто назви свят і визначних дат (наприклад, *Різдво*), гемероніми, тобто назви ЗМІ, у т.ч. газет, радіостанцій, телеканалів тощо (наприклад, *газета «Комсомольская правда»*), бібліоніми, тобто назви творів літератури (наприклад, *драма-феєрія «Лісова пісня»*), артіоніми, тобто назви творів мистецтва (наприклад, *картина «Хліб»*) тощо. Нерідко ці категорії об'єднують під назвою ідеонімів, тобто назв об'єктів нематеріальної культури [29, с. 628].

Взагалі окремими є міфоніми — назви фольклорних об'єктів будь-якої сфери ономастичного простору. На своєрідному перетині між ними та іншими видами онімів утворено нові підвиди: міфоантропонім (наприклад, *Геракл*), міфогеортонім (наприклад, *Рагнарьок*), міфоперсонім (наприклад, *Оракул*) міфотопонім (наприклад, *острів Буян*), міфозоонім (наприклад, *Пегас*) і таке інше. Окремо вирізняють агіоніми — імена святих (наприклад, *Марія Магдалина*), та теоніми — імена богів та богинь (наприклад, *Гера*, *Перун*) [10, с. 124-125].

Отже, наявність перелічених класифікацій власних імен свідчить про їхнє розмаїття та складність дослідження.

1.3. Засоби перекладу власних назв

Проблеми під час перекладу власних назв зумовлені тим, що вони належать до безеквівалентної лексики. Так, на думку П. Ньюмарка, власні

назви передають енциклопедичну інформацію, у них немає ні семантичного значення, ні додаткової конотації, тому оптимальний спосіб перекладу — відтворення графічної оболонки слова [27, с. 70]. Однак більшість вчених все ж схиляється до того, що власна назва (особливо у просторі художнього твору) має значення, про яке потрібно пам'ятати під час перекладу.

Особливість власних назв, на відміну від багатьох запозичених іноземних слів, полягає у тому, що під час передачі їх в іншу мову вони в основному зберігають свій первісний звуковий образ. Певне ускладнення в будь-яку можливу теорію власної назви вносить той факт, що, крім типових власних імен (наприклад, *Василь*, *Америка* і т.д.), є і такі, що в якійсь мірі мають мотивування або значення, наприклад, Російська Федерація, Інститут гірничої справи та ін. [9].

Загалом усі засоби перекладу власних назв можна умовно розділити на ті, які передають форму (звуковий або буквенний склад, тобто відповідно транскрипція і транслітерація тощо), і ті, що передають зміст (за допомогою калькування тощо).

Серед засобів, які передають форму, найважливішими є транслітерація та транскрипція. Транслітерацію та транскрипцію ще нещодавно велика кількість учених зараховувала як один засіб перекладу. Так, наприклад, В. Виноградов, розглядаючи переклад слів-реалій, до яких уналежнює і власні назви, наводить термін «транскрипція», а у дужках, як синонімічний — «транслітерація» [2, с. 117]. Однак більшість вчених все ж розрізняють транслітерацію і транскрипцію як два окремих терміни. Про транслітерацію можна говорити тоді, коли мови користуються різними графічними системами, але літери (або інші одиниці) цих мов можна поставити в якусь відповідність одна одній, і згідно з цією відповідністю відбувається міжмовна передача власних назв. Сьогодні транслітерація в чистому вигляді на практиці не застосовують через усвідомлення того, що деякі літери у більшості мов носії можуть читати по-різному в різних звукосполученнях.

На відміну від транслітерації, транскрипція спрямована на спробу якомога точніше передати засобами мови перекладу звучання оригінальної власної назви. Цей принцип є наразі набагато більш поширеним. Однак фонологічні системи різних мов, як правило, настільки специфічні, що їх звуки неможливо підставити під взаємно однозначну відповідність [4, с. 20].

Традиційні відповідники можуть належати до будь-якого виду перекладу, однак є закріпленими в узусі — наприклад, прізвище *Einstein* традиційно перекладають як *Ейнштейн*, хоча в оригіналі воно, фактично, звучить як *Айнштайн* [4, с. 23].

До передачі ж змісту можна віднести кальку з усіма її різновидами. У лінгвістиці калька — це слово чи словосполучення, запозичене з іншої мови буквальним перекладом — поморфемним або послівним.

Кальки часто зустрічаються в спеціалізованих або інтернаціоналізованих галузях: наприклад, іспанське *Casa Blanca* від англійського *White House* [23].

Усі вищезазначені способи можуть поєднувати в межах слова або словосполучення: наприклад, переклад німецького *Dritte Reich* українською звучить як *Третій Рейх* [28].

Іноді до засобів перекладу зараховують таку перекладацьку трансформацію, як експлікацію, тобто описовий переклад, однак у «чистому» вигляді вона існує рідко [25, с. 36].

Використання того чи того засобу перекладу, комбінації засобів у кожному конкретному випадку стосовно реальних власних назв регулюється певними нормами, але у випадку художніх творів вибір за перекладачем. Особливо у випадку промовистих імен перекладач має обирати між збереженням звучання і значення.

РОЗДІЛ 2. ОНОМАСТИЧНИЙ ПРОСТІР РОМАНУ «СОБОР» ОЛЕСЯ ГОНЧАРА

2.1. Класифікація власних імен в романі

Під час розгляду ономастичного простору роману Олеся Гончара «Собор» (31) були систематизовані оніми роману. Ми уналежнюємо до онімів роману такі слова з цього тексту, що призначені для індивідуалізації, виділення позначуваного об'єкта або суб'єкта з ряду подібних йому, що, найчастіше, за традиціями українського правопису пишуть з великої літери. До системи онімів роману ми уналежнюємо, у тому числі, контекстуально вжиті у значенні індивідуальних загальні назви (винесені в окремий вид), а також контекстуально вжиті у множині власні назви (не виокремлені). Сталі вирази (наприклад, *донжуан* (31, с. 115)), а також присвійні форми топонімів (наприклад, *маріупольські* (31, с. 302)), що в українській ономастиці традиційно не є предметом розгляду, до матеріалів дослідження включені не були. Загалом у тексті роману Олеся Гончара «Собор» є 370 власних назв (див. Додаток А, Табл. 2.1, Додаток Б, Діаграму 2.1).

Найбільше у романі різноманітних антропонімів (див. Додаток А, Табл. 2.2, Додаток Б, Діаграму 2.2). Великий відсоток згадування різноманітних прізвищ можемо пояснити тим, що, окрім прізвищ героїв роману (котрі, живучі у сільській місцевості, часто іменують одне одного по прізвищам і похідним від них, підкреслюючи міцність родинних зв'язків, а інколи це офіційні звертання у формі *товариш + прізвище*), у тексті є багато посилань на здобутки світової культури і факти з української історії: нарівні згадують прізвища всесвітньо відомих художників (наприклад, *Рубльов* (31, с. 159)) чи правителів (наприклад, *Юлій Цезар* (31, с. 90)) і українських отаманів (наприклад, *Сагайдачний* (31, с. 132)) чи поетів (наприклад, *Шевченко* (31, с. 240)) та ін.

Повні імена часто згадують разом з прізвищами (так, предка протагоніста твору іменують *Никодим Баглай* (31, с. 90)), до того ж посилення на діячів світової культури іноді доцільніше, якщо згадують саме ім'я діяча (скажімо, прізвище митця *Рафаеля* (31, с. 91)) відоме мало, тож доречніше називати його по імені). Серед повних імен наявний і випадок мовленнєвої ономастичної омонімії — у творі є згадки про двох людей на ім'я Тарас, Тараса Бульбу і Тараса Шевченка, однак за контекстом можна визначити, про кого йдеться. Також іноді різниця між традиційними українськими формами певних імен, особливо грецьких, та утвореними в Україні ж гіпокористиками нестійка: так, і *Олекса* (31, с. 23), і *Ладимир* (31, с. 197) є народними формами від імен *Олексій* і *Володимир*, одна перша менш конотативна, більш усталена, друга ж — діалектна, тож належить до гіпокористик (особливо якщо враховувати, що у творі вже є герой з іменем *Володимир*).

Відносно високий показник уживаності гіпокористик пояснюється, знову-ж таки, сільським колоритом, однак у той же час демонструє нам ставлення героїв один до одного. Так, Олену Чечіль у творі називають *Єлькою* (31, с. 16), *Оленцею* (31, с. 243), *Єлею* (31, с. 110) і так далі, оскільки вона є об'єктом батьківського піклування «старшого покоління» роману (спочатку дядька Ягора, а потім і Ізота Лободи) і любовним інтересом молодих людей (Миколи Баглая і Володимира Лободи), тож до неї ці персонажі звертаються ласкаво. Випадок же Володимира Лободи, котрого часто іменують *Володькою* (31, с. 67), фактично протилежний — через його надто ревне служіння партії до втрати людських якостей і сумну історію з батьком Лободу-сина зневажають, тож презирливо називають його неповним ім'ям. У творенні гіпокористик роману переважають суфікси *-к-*, *-ньк-*.

Патроніми вживаються у романі як для підкреслення ввічливого ставлення або офіційної атмосфери розмови (так, наприклад, Вірунька на вустах в улесливого Лободи-сина стає *Вірою Пилипівною* (31, с. 118)) коли використовують відповідні до літературної норми суфікси *-ович-*, *-йович-*

(наприклад, *Ізотович* (31, с. 67)) для чоловіків і *-івна-*, *-івна-* (наприклад, *Хомівна* (31, с. 181)) для жінок, так і у побутових розмовах на позначення приналежності до певного роду (наприклад, дітей Віруньки і Івана Баглая звать *баглайчатами* (31, с. 17)), коли залучають і суфікси, характерні для збірних іменників четвертої відміни, тобто *-ен-*, *-ат-*, *-ят-* (наприклад, *«ткаченята»* (31, с. 17)), і суфікси, характерні для творення прізвищ, такі, як-от *-ів-*, *-єнк-* (наприклад, *Діденків* (31, с. 174), *Баглаєнко* (31, с. 30)), утворені від прізвища батька. У системі патронімів роману також наявний факт співпадіння — і Нестір Махно, і Ізот Лобода носять по батькові *Іванович* (31, с. 216), (31, с. 144), однак, оскільки його використовують у поєднанні з іменем, плутанини не виникає. Іноді уживають іронічні «псевдопатроніми», які герої використовують для того, щоб образити «безбатька» чи показати свою байдужість до співбесідника. Вони утворені за літературною нормою, але не від імені батька, а від слова «батько», і написані з малої літери. У романі зафіксовано два «псевдопатроніми»: *Олена батьківна* (31, с. 45) і *Роман батькович* (31, с. 280).

Прізвиська у романі носять або глузливий, або піднесений характер і, залежно від цілі найменування, утворені по-різному: від антропонімів інших людей (*Шаміль України* (31, с. 215)), від власного антропоніму названого (*Чечілька* (31, с. 50)), від загальної назви (*Крутій Юшкоїдович* (31, с. 94)), за аналогією до козацьких прізвищ (наприклад, *Неминайкорчма* (31, с. 203)).

Андронімів у творі не надто багато, однак вони відіграють у тексті важливу роль: так, деяким дружинам і удовам — таким, як *Шпачиха* (31, с. 22), *Баглаїха* (31, с. 29) — вони замінюють імена. Андроніми твору утворені за традиційною для української мови схемою: основа прізвища чоловіка + суфікс *-их-* або *-їх-* плюс закінчення жіночого роду першої відміни (наприклад, *Ткаченчиха* (31, с. 29)); виняток складає Вірунька, дружина Івана, оскільки, по-перше, *Баглаїхою* усі звать її свекруху, тож виникали б непорозуміння; по-друге, вона молодше і більш незалежна від свого чоловіка. Її андроніми складаються з прізвища чоловіка та суфіксів *-к-*, *-єв-*: *Баглайка*

(31, с. 120), *Баглаєва* (31, с. 73). За схожою схемою утворене найменування дружини Махна, Галини — *Махнова* (31, с. 226). Гінеконім у творі один, і його вживають контекстуально — це найменування вже Івана Баглая по дружині, присвійним займенником *Віруньчин* (31, с. 8). Можливо, так підкреслено зв'язок подружжя, якому не завадив навіть від'їзд Івана в Індію.

Що ж до класифікації за так званим критерієм «реального-вигаданого» (див. Додаток Б, Діаграму 2.3), варто зазначити, що загальна кількість антропонімів у цьому випадку буде більшою, оскільки наявні два випадки антропонімічної омонімії. Більшість у творі складають антропоніми, що позначають героїв самого роману, і найчастіше вони подібні до реальних антропонімів (наприклад, *Лобода Володимир Ізотович* (31, с. 67)). Антропонімів героїв з інших художніх творів у тексті набагато менше; вони належать героям української літератури (наприклад, *Настя* (31, с. 132), ім'я героїні роману, який читає Єлька). Досить умовно до цього ж виду можна віднести ім'я *Маруся* (31, с. 86), характерне для традицій української літератури. Антропонімів реальних історичних осіб у творі досить багато, однак реальних історичних осіб, що діють у творі, усього четверо — це Махно, його Галина, Барон та Яворницький, і деякі з їх найменувань не зафіксовані джерелами (наприклад, *Шаміль України* (31, с. 521)), тож реальність їхня залишається під питанням.

Варто також зазначити, що імена героїв роману не можна назвати промовистими, однак їхня семантика прозора. Так, наприклад, прізвище *Баглай* (31, с. 6) доволі типове для козаків, а прізвище *Лобода* (31, с. 27) відсилає нас одночасно і до бур'яну, яким став для свого роду і землі Володимир, і до народно-пісенного символу смутку, який втілює у собі Ізот.

Окремо варто виділити факт побутування у романі поєднання антропонімів і прикладок (див. Додаток А, Табл. 2.3). Антропоніми з прикладками за значенням своїм подібні до прізвиськ і можуть позначати професію героя (*Ганна-мотористка* (31, с. 13)), його фізичні особливості (*Іван-рудий* (31, с. 8)), риси характеру (*Іван-дикий* (31, с. 8)), факти з життя

(*Филимон-сталінградець* (31, с. 245)), виконувати функцію розрізнення для персонажів-родичів (*Лобода-син* (31, с. 67) та *Лобода-батько* (31, с. 248)) тощо. Їх використовують для додаткової характеристики персонажів. Однак як окремий різновид антропонімів їх розглядати не можна, оскільки вони є лише контекстуальним варіантом вживання певних антропонімів у поєднанні з загальними іменниками або прикметниками.

Варто також згадати зооніми, оскільки, що також є іменами живих істот. У творі один зоонім, кличка корови, за якою ходила Єлька — *Княгиня* (31, с. 38). «Рекордистка» Княгиня пов'язана з Єльчиною колишньою роботою і могла б дати дівчині краще життя навіть у рідних місцях.

Також потрібно зазначити, що на перетині імен живих істот і назв місцевості виникає своєрідний вид, який не можна з повною впевненістю зарахувати ні до особливої форми антропонімів, ні до топонімів. Це відантропонімні топоніми, або антропотопоніми (див. Додаток А, Табл. 2.4), що, як правило, походять від імен або прізвищ людей, іноді так само, як і звичайні топоніми (наприклад, *Махноград* (31, с. 124)), іноді — за допомогою утворення присвійного прикметника (наприклад, *Орлянченків двір* (31, с. 57)), іноді — за допомогою прийменників місця (наприклад, *біля Филимона* (31, с. 244)). Вони найчастіше слугують для орієнтування персонажів на місцевості і вказують на приналежність певної ділянки землі. Ми не уналежнемо до таких топонімів *Сталінград* (31, с. 80), оскільки він не вказує на приналежність цієї ділянки особі на прізвище Сталін.

У системі власних назв роману можна виділити різні види топонімів (див. Додаток А, Табл. 2.5 і Додаток Б, Діаграму 2.4). Реальні топоніми переважають абсолютно, тож відсоткове співвідношення наводити не має сенсу, доцільніше розглянути конкретні приклади. Абсолютне переважання у творі полісонімів і хоронімів пояснюється, зону-ж таки, частими відсилками на досягнення світової культури і світову історію: наприклад, *Рим* (31, с. 90), *Європа* (31, с. 112). Усі полісоніми і хороніми твору реальні.

Порівняно велика кількість кононімів ми можемо пояснити тим, що події відбуваються у сільській місцевості. Села і селища, безпосередньо у яких розгортається дія, є, як правило, вигаданими, з прозорою семантикою: наприклад, *Зачіплянка* (31, с. 6), де відбувається більшість подій, як пояснено у творі, названа так тому, що *хтось колись тут за щось зачепився* (31, с. 400), а *Вовчуги* (31, с. 32), рідне селище Єльки, походять від назви річки Вовчої, до того ж натякає на фольклорний образ вовка як непривітності, ворожості, яку односельці проявили до Єльки.

Велика кількість (якщо брати у сумі) назв водних об'єктів, тобто потамонімів, лимнонімів тощо ми можемо пояснити тим, що дія відбувається на берегах Дніпра, який має велику кількість притоків, особливостей русла: наприклад, *Самарчук* (31, с. 311), *Бабине Коліно* (31, с. 136) тощо. Назви більших водних об'єктів — океаноніми, пелагоніми — а також більшість кратонімів, інсулонімів, урбанонімів, а також макротопонім і континентонім — є винятково реальними, їх вживають у невеликій кількості, у розповідях про подорожі героїв або, знову-ж таки, посиланням на світову культуру.

Годоніми твору належать переважно до *Зачіплянки* і є, безумовно, вигаданими, з дуже прозорою семантикою: наприклад, *вулиці Широка* (31, с. 18), *Весела* (31, с. 7) тощо.

Іще дві великі категорії власних назв, представлені у романі — це назви предметів культури, матеріальної та духовної відповідно. Їхня порівняно велика кількість також пов'язана з посиланнями на світову культуру, якщо йдеться, наприклад, про артіоніми чи архітектуроніми, а також з необхідністю відображення реалій, якщо згадувати, наприклад, товароніми.

З невеликим відривом переважають все-таки назви предметів матеріальної культури людства, тобто прагматоніми (див. Додаток А, Табл. 2.6 і Додаток Б, Діаграму 2.5). Варто зазначити, що розподіл цей також досить умовний, адже серед порейонімів, наприклад, є як назви конкретних одиниць транспорту — наприклад, *«Мрія»* (31, с. 106) (моторка), так і

моделей, марок — наприклад, «*Запорожець*» (31, с. 136). Однак ми все-таки зараховуємо ці підвиди власних назв до одного виду.

Абсолютне переважання серед прагматонімів назв архітектурних споруд і пам'ятників зумовлене, перш за все, постійними порівняннями собору, навколо якого розгортається конфлікт роману, з іншими пам'ятками подібного типу — наприклад, *собор св. Петра* (31, с. 234) згадують для опису зовнішнього вигляду собору з роману, а *Десятинна* (31, с. 161) і *Василія Блаженного* (31, с. 169) — для опису його можливої долі.

Товароніми і деякі порейоніми вживають у творі, як правило, для опису місцевого колориту, відтворення реалій — як і звичайного українського села Зачіплянки, де палять «*Шипку*» (31, с. 319), престижним вважають їздити на «*Москвичі*» (31, с. 73), так і далеких країв, де побував Іван Баглай — тоді назви можуть бути подані одразу з перекладом, як-от «*Чаар-мінар*», «*Чотири мінарети*» (31, с. 300). Вживання решти порейонімів зумовлено тим, що дія відбувається біля Дніпра, з чим пов'язані подорожі річкою, спортивні події. Фалероніми вживають на позначення відбиття історичних подій на долях героїв, як-от отримання медалі «*За Сталінград*» (31, с. 187).

Абсолютна більшість прагматонімів у творі реальна, оскільки реальність самого роману не паралельна до нашої, але вписана в неї.

Серед предметів духовної культури, тобто ідеонімів (див. Додаток А, Табл. 2.7 і Додаток Б, Діаграму 2.6) переважають артїоніми і біблїоніми досягнень як української, так і світової культури — наприклад, *Енеїда* (31, с. 134), *Мона Ліза* (31, с. 91). Деякі з них вигадані: наприклад, роман, що міг би описати життя Миколи — *Рятівники Титана* (31, с. 90) тощо.

Гемероніми вживають переважно для додаткового опису колориту побуту металургів (*газета «Гаряча прокатка»* (31, с. 254)). Хрононіми (*потьомкінські часи* (31, с. 123)), геортоніми (*Травневі* (31, с. 148)) використовують у творі для надання певних часових орієнтирів.

Ще один порівняно великий і складний для класифікації вид складають міфоніми. Вони певною мірою поєднують вищезазначені категорії, але у

міфологічному, тобто фольклорному контексті (див. Додаток А, Табл. 2.8 і Додаток Б, Діаграму 2.7). Потрібно зауважити, що тут високий ступінь умовності полягає у розділенні міфоантропонімів і міфоперсонімів: міфоантропоніми повністю подібні до структур людських імен, і герої, які їх носять, люди, а носії міфоперсонімів — антропоморфні істоти (наприклад, титан *Прометей* (31, с. 62)) або певний клас (наприклад, *ніфія* (31, с. 230)).

Міфоніми у творі вживають переважно у контексті порівнянь — так, Єлька порівнюють з *Єленою Прекрасною* (31, с. 244). Деякі міфоніми описують фольклор, створений, власне, героями твору — як, наприклад, *товариш Дух* (31, с. 294), а інші характеризують реальний український фольклор, створюючи колорит — як, наприклад, *козак Мамай* (31, с. 96).

Варто також відмітити, що частина міфонімів, що мають біблійне походження — наприклад, деякі міфічні, у цьому творі конкретно біблійні геортоніми, пишуть з малої літери — як, скажімо, *тайна вечеря* (31, с. 306). У сучасній українській мові більш прийнятним є написання з великої літери, однак роман написано у радянські часи.

Що ж до ергонімів, тобто певних об'єднань людей, то їхньої більш детальної класифікації вчені не наводять. У творі ергоніми представлені 17 власними назвами (див. Додаток А, Табл. 2.9), позначаючи від невеликих об'єднань, таких як робочі (*завод «Коксохім»* (31, с. 28)), творчі колективи (*ансамбль «Дніпрова хвиля»* (31, с. 109)) до політичних одиниць (*Союз* (31, с. 255)). Ергоніми на позначення радянських установ (наприклад, *Обком* (31, с. 168)) є переважно складеними телескопічним способом і передають колорит часу.

Як окремий вид власних назв у творі можна виділити також okazіональні власні назви, тобто загальні назви, okazіонально вжиті у значенні власних. Їх вживають у тексті роману для створення піднесеного настрою, наближуючи мову до поетичної (наприклад, *Руйнач і Будівник* (31, с. 222)), або, навпаки, для створення зниженого настрою, каламбуру (*королева Кукурудза, цар Горох* (31, с. 239)) на позначення невибагливих і

тому поширених сільськогосподарських культур) (див. Додаток А, Табл. 2.10).

Також важливим для системи онімів роману є оказіональне вживання власних назв у множині, тобто як загальних (див. Додаток А, Табл. 2.11, Діаграму 2.8). Як правило, оказіональне вживання онімів у множині поєднано у метафоричні сполучення: наприклад, *Ельбруси життя* (31, с. 133). Однак цю групу вживань не можна розглядати як окремий вид онімів роману, оскільки за критерієм денотату всіх їх ми уже зараховували до інших видів.

2.2. Засоби перекладу власних імен в романі

Під час розгляду перекладу роману О. Гончара «Собор» англійською мовою («The Cathedral») (32), здійсненого Ю. Ткачем та Л. Рудницьким, були систематизовані засоби перекладу, використані для передачі онімів роману. Усього з розглянутих у попередньому підрозділі онімів у перекладі повинно нараховуватись 373 одиниці (див. Додаток А, Табл. 2.12), оскільки деякі оніми роману були перекладені за допомогою різних засобів — так, ім'я *Єлена*, ужите у романі по відношенню до Єльки, з якого виведено також порівняння дівчини з Єленою Прекрасною (31, с. 243), у перекладі представлено як *Yelena... Helena* (32, с. 143) через необхідність і зберегти звучання імені, розуміння того, що *Yelka* та *Yelena* є формами одного імені, і зберегти для англомовного читача прозорість аналогії з *Helen of Troy*, а ім'я *Петрусь* (31, с. 302) перекладено і традиційним відповідником *Pete* (31, с. 180), і поєднанням кальки та транслітерації *little Petro* (32, с. 179).

Однак фактично 19 онімів роману у перекладі взагалі не звучать, і це можна пояснити тим, що переклад робили з іншого видання роману, де певний фрагмент тексту не містив того чи того оніму або був взагалі відсутній.

Засобами перекладу онімів роману є експлікація, калька, транслітерація, традиційний відповідник та різноманітні варіанти їхньої комбінації (див. Додаток Б, Діаграму 2.9). Серед них близько 40% становить транслітерація (150 випадків застосування), 29% — традиційні відповідники (108 випадків), 9% — калька (33 випадки), менше 1% — експлікація (3 випадки). Окремо варто виділити ті випадки транслітерації, за яких відбувалася втрата певного відтінку значення, тобто транслітерацію робили з іншої форми оніму — цей засіб становить близько 2% (9 випадків) Як ми уже зазначали раніше, 19 одиниць відсутні у перекладі — вони складають близько 5% від загальної кількості онімів.

Решта випадків припадає на різноманітні комбінації чотирьох «чистих» засобів по два-три засоби на одну одиницю. Серед них, зокрема, такі варіанти сполучення у такому співвідношенні: поєднання кальки з транслітерацією становить близько 7% (28 випадків застосування), експлікації з транслітерацією — близько 3% (11 випадків), традиційного відповідника з транслітерацією — близько 1% (4 випадки), кальки з традиційним відповідником — менше 1% (3 випадки), експлікації з традиційним відповідником — менше 1% (2 випадки), експлікації з калькою — менше 1% (1 випадок), експлікації з традиційним відповідником та транслітерацією — менше 1% (1 випадок), експлікації з калькою та традиційним відповідником — менше 1% (1 випадок).

Варто зауважити, що межа між уживанням традиційного відповідника і усіх інших засобів досить тонка — оскільки власне традиційний відповідник до того, як стати закріплене у мовній нормі, міг бути перекладений транслітерацією, транскрипцією абощо, тож за формою не можуть бути розрізнені з контекстуальними перекладами. Тому для розмежування цих понять ми приймаємо за традиційний відповідник усі згадані у творі оніми, які для української мови є запозиченими (наприклад, *Архангельськ* (31, с. 71) — перекладено як *Arkhangelsk* (32, с. 40) — це цілком схоже на транслітерацію, однак це місто знаходиться в Росії, а значить, належить до

реалій російськомовних), а також ті українськомовні оніми, що змінили у перекладі свою звукову та буквенну форму відповідно до традиції (наприклад, *Україна* (31, с. 63) — *Ukraine* (32, с. 35)).

Транслітерація у чистому вигляді у цьому перекладу застосовується, як правило, для перекладу антропонімів, топонімів та деяких прагматонімів, особливо якщо стосуються вони українських реалій та/або є іменами героїв роману «Собор», назвами місць, де, власне, відбуваються події.

Так, наприклад, абсолютна більшість антропонімів героїв роману (незважаючи на походження) перекладена транслітерацією, у тому числі прізвища (наприклад, *Владика* (31, с. 197) — *Vladyka* (32, с. 115)), імена (наприклад, *Микола* (31, с. 5) — *Mykola* (32, с. 2)), патроніми (наприклад, *Петрович* (31, с. 71) — *Petrovych* (32, с. 40)), деякі андроніми (наприклад, *Шпачиха* (31, с. 22) — *Shpachykhа* (32, с. 40)). Іноді перекладачі роблять транслітерацію від однієї з форм антропоніму, і потім, коли вжито інші форми, застосовують вже встановлену транслітерацію. Це призводить до втрати відтінку значення: скажімо, імена *Єлька* (31, с. 16), *Єльочка* (31, с. 111), *Єльця* (31, с. 243) та *Єля* (31, с. 110), що конотативно позначають ставлення до героїні інших героїв, усі перекладають як *Yelka* (32, с. 7), (32, с. 63), (32, с. 143), (32, с. 64), не відображаючи різниці у цьому ставленні.

Серед антропонімів транслітерацією перекладають також імена реальних історичних осіб та героїв інших творів, але тільки тих, що належать, власне, до української культури або історії, наприклад, *Шевченко* (31, с. 240) — *Shevchenko* (32, с. 72) (прізвище українського поета), *Настя* (31, с. 132) — *Nastia* (32, с. 76) (ім'я героїні українського роману).

Серед топонімів транслітерацією перекладають як вигадані назви, які мають безпосередній стосунок до подій твору (наприклад, *Зачіплянка* (31, с. 5) — *Zachiplianka* (32, с. 2)), так і реальні оніми, однак виключно українські (наприклад, *Канів* (31, с. 183) — *Kaniv* (32, с. 106)) — які, до того ж, не всі перекладаються за допомогою цього засобу.

Серед прагматонімів за допомогою транслітерації перекладають деякі порейоніми, як правило, ті, що позначають марку автомобіля (наприклад, «Запорожець» (31, с. 136) — «Zaporozhets» (32, с. 79)) та більшість товаронімів (наприклад, «Шунка» (31, с. 319) — «Shypka» (32, с. 188)). Як для роману «Собор», цей засіб для перекладу прагматонімів є доречним, оскільки семантика їхня зазвичай перестає бути явною у мовленні, не відіграє важливої ролі у сюжеті, тож основним є дійсно звучання, а не зміст.

В свою чергу, традиційні відповідники застосовують до тих онімів, які відображають досвід світової культури — тобто антропоніми відомих людей (наприклад, *Бах* (31, с. 322) — *Bach* (32, с. 190)), топоніми визначних місць (наприклад, *Рим* (31, с. 90) — *Rome* (32, с. 51)), прагматоніми та ідеоніми, що мають відношення до спадщини культури і мистецтва (наприклад, *Софія* (31, с. 489) — *Sophia* (32, с. 159), *Мона Ліза* (31, с. 91) — *Mona Lisa* (32, с. 92)). Безумовно, оніми, до яких можна дібрати традиційний відповідник, є реальними, виключаючи іноземні імена деяких героїв роману, що мають явне іншомовне походження і належать іноземцям: наприклад, *Рангар* (31, с. 297) — *Rangar* (32, с. 176), *Хенрик* (31, с. 214) — *Heinrich* (32, с. 127), а також міфоніми, які в більшості випадків належать до світової культури: наприклад, *Саваоф* (31, с. 268) — *Sabaoth* (32, с. 158). У деяких випадках традиційні відповідники застосовують і для українських топонімів: наприклад, якщо певний відповідник вже закріплено в нормі англійської мови (наприклад, *Київ* (31, с. 161) — *Kiev* (32, с. 174)). Традиційні відповідники також іноді спричинюють втрату відтінку значення: наприклад, переклад *Славутич* (31, с. 258) як *Slavuta* (32, с. 152). Для людини, хоч трохи знайомої з українською культурою, він може виявитись не зовсім адекватним, оскільки народно-пісенні порівняння зазвичай вимагають певного роду назви об'єкту.

Калькування у цьому перекладі використовується, як правило, для перекладу більшості прізвиськ (наприклад, *Гуляйгуба* (31, с. 255) — *Roaming-lips* (32, с. 150)). Перекладені ж у такий спосіб топоніми, як правило,

належать до макротопонімів, і їхню семантику також може бути легко зчитано (наприклад, *Великий Луг* (31, с. 123)— *the Great Meadow* (32, с. 71)). Ергоніми, що перекладають у такий спосіб, є, як правило, складеними з кількох загальних назв або їхніх коренів без уживання у своїй структурі інших власних назв за умови явності змісту (наприклад, *Будинок старих металургів* (31, с. 75) — *the Old Steelworkers' Home* (32, с. 43)). Прагматоніми, які перекладають за допомогою калькування, мають дуже прозору семантику (наприклад, назва моторки «Мрія» (31, с. 106) — «*Dream*» (32, с. 60)) або вимагають певної адаптації реалій, закладених у самій назві (наприклад, *Десятинна* (31, с. 161), тобто церква, побудована на десятину від прибутків народу — *the Tithes Church* (32, с. 92)). Ідеоніми ж, перекладені через кальку, найчастіше є вигаданими, пов'язаними з простором твору (наприклад, назва неіснуючої у реальності картини, яка фігурувала в творі, «Плавку дають» (31, с. 147) — «*Tapping the Melt*» (32, с. 85)), або є характерними для української культури, однак не надто відомими за кордоном (наприклад, пісня «*Терен, мати, коло хати...*» (31, с. 42) — «*Blackhorn Grows by the House*» (32, с. 23)). Калькою перекладено усі контекстуальні власні назви, оскільки їхня семантика є безумовно зрозумілою читачеві і важливою для рецепції тексту (наприклад, *День спокійного сонця* (31, с. 135) — *a Day of Serene Sunshine* (32, с. 78)).

Що ж до експлікації, то важко говорити про застосування цього засобу як «чистого» у випадку перекладу онімів. Однак все ж можна знайти випадки, у яких експлікація є домінуючим засобом перекладу, у значення власної назви додають певне пояснення: це такі слова, як *Обком* (31, с. 168) — у перекладі *the Party Committee* (32, с. 96), *Союз* (31, с. 255) — *the Soviet Union* (32, с. 177), *Патлатий* (31, с. 214) — *disheveled fellow* (32, с. 126). Як ми бачимо, до того ж одиничні слова перетворено на словосполучення.

Окремим варіантом експлікації, пов'язаної з власними назвами, стають також примітки, уміщені в кінці видання. У них найчастіше проста логіка — якщо для рецепції тексту були важливими і форма, і зміст слова, а вдалося

передати лише форму (транслітерацією) або зміст (калькою), то той аспект, що не був відображений в адаптованій одиниці, виносять у примітки. Наприклад, ім'я та псевдопатронім *Olena Batkivna* (32, с. 25) перекладено за допомогою транслітерації, а у примітках значиться: *Olena Bat'kivna — used as patronymic if the father's name is unknown, «bat'ko» meaning «father». Of special significance in this context because Yelka (nickname for Olena) does not know her father, and the driver is cruelly reminding her of this fact* (32, с. 198).

Що ж до комбінацій вищезгаданих засобів, то їх достатньо багато, але навіть у сумі вони складають невеликий відсоток відносно «чистих» засобів.

У дуже умовному вигляді комбінації засобів перекладу у романі такі: поєднання кальки з транслітерацією — в антропонімах, де корінь транслітерують, а афікс калькують граматичним засобом мови перекладу (наприклад, *Баглаїха* (31, с. 29) — *Mrs. Bahlay* (32, с. 16)), та відантропонімами топонімами (наприклад, *Баглаєв двір* (31, с. 57) — *Bahlay yard* (32, с. 144)); експлікації з транслітерацією — як правило, це назви вулиць (наприклад, *Солончакова* (31, с. 78) — *Solonchak Street* (32, с. 44)) та водних об'єктів (*Вовча* (31, с. 48) — *the Vovcha River* (32, с. 26)); традиційного відповідника з транслітерацією — один з елементів власної назви є реалією, за якою закріплено традиційний відповідник, або має такий відповідник за звучанням, а інша — лише транскрибують (наприклад, *козак Мамай* (31, с. 96) — *Cossack Matay* (32, с. 54) та *Ладимир* (31, с. 197) — *Ladymar* (32, с. 115) відповідно); кальки з традиційним відповідником — елемент загальної назви калькують, а елемент, що має традиційний відповідник, ним же перекладають (наприклад, *медаль «За Сталінград»* (31, с. 187) — *a medal «for Stalingrad»* (32, с. 109)), експлікації з традиційним відповідником — до власної назви добирають традиційний відповідник і додають власну або загальне назву для пояснення значення слова (наприклад, *Соловецькі (краї)* (31, с. 156) — *the Solovetski Islands* (32, с. 90)).

Одиничними у цьому перекладі є випадки комбінації експлікації з калькою (*Палац культури* (31, с. 108) перекладено як *the factory palace of*

culture (32, с. 62), оскільки поряд по тексту оригіналу згадується, що палац заводський (31, с. 459)), а також комбінації одразу трьох засобів, тобто експлікації з калькою та традиційним відповідником (*Михайлівський Золотоверхий* (31, с. 161) — *the gold-domed St. Michael's Cathedral* (32, с. 92)) і експлікації з традиційним відповідником та транслітерацією (*кафе «У козака Мамая»* (31, с. 96) — *«Cossack Mamay's Place»* (32, с. 54)).

Специфічним є переклад антропонімів з прикладками (див. Додаток А, Табл. 2.13). Антропонім транслітерують, а прикладка — калькують. Прикладку залишають в постпозиції (наприклад, *Микола-студент* (31, с. 5) перекладено як *Mykola the student* (32, с. 2)), або ставлять у препозицію (наприклад, *Сковорода-філософ* (31, с. 134) — *philosopher Skovoroda* (32, с. 77)). Також окремою категорією є okazionalne вживання власної назви у множині (див. Додаток А, Табл. 2.14, Додаток Б, Діаграму 2.10): найчастіше у перекладі множину збережено (*Едісони* (31, с. 30) — *Edisons* (32, с. 16)); іноді — передано однією (*Еллади та Вавилони* (31, с. 32) — *Hellas and Babylon* (32, с. 17)).

Ще одним цікавим явищем у перекладі є поява у ньому таких власних назв, які в оригіналі могли бути уналеженні виключно до загальних назв (див. Додаток А, Табл. 2.15) через більш явну в англійській мові семантику деяких сталих виразів (наприклад, *геркулеси* (31, с. 233) — *Herculeses* (32, с. 137)), особливостями мов — те, що в українській ставало фактично іншою частиною мови, в англійській є іншим відмінком (наприклад, *золлінгенівська (брита)* (31, с. 27) — *Solingen* (32, с. 14)). Іноді це неправильна інтерпретація тексту — наприклад, *мартенівці* (31, с. 12) перекладено як *Martenivka boys* (32, с. 5), але в оригіналі явно мають на увазі не жителі селища *Мартенівка*, а робітники, що працюють з мартемом.

У більшості випадків перекладачам вдалося підібрати адекватні відповідники, однак виникає проблема у відсутності єдності засобів: так, андроніми, утворені за однією схемою, перекладають у три різні способи. Деколи виникає неправильна інтерпретація — як було з *мартенівцями*.

ВИСНОВКИ

Отже, ми дослідили роль ономастики як лінгвістичної дисципліни, що вивчає власні назви, в результаті чого можна стверджувати, що ономастика є наукою, яку було виокремлено в окрему лінгвістичну галузь лише у ХХ столітті і є дисципліною, яка вивчає власні назви, або оніми.

Оніми, в свою чергу, існують для позначення одиничних реалій дійсності, або ж для виокремлення об'єкту з ряду однотипних, і найчастіше пишуть з великої літери. Окрім того, це іменники індивідуальні, неконотативні, конкретні.

Також ми угрупували основні види онімів. Види, категорії власних назв можуть виділяти за багатьма критеріями, однак традиційною є класифікація за денотатом. Видами власних назв за цією класифікацією є антропоніми (у тому числі андроніми, гінеконіми, гіпокористики, імена, патроніми, прізвиська, прізвища), астроніми, відантропонімні топоніми, ергоніми, зооніми, ідеоніми (у т.ч. артіоніми, бібліоніми, гемероніми, геортоніми, хрононіми), космоніми, міфоніми (агіоніми, міфоантропоніми, міфогеортоніми, міфоперсоніми, міфотопоніми, теоніми), okazіонально вжиті у значенні власних назв загальні назви, прагматоніми (у т.ч. архітектуроніми, порейоніми, товароніми, фалероніми), топоніми (у т.ч. агроніми, гідроніми, годоніми, дромоніми, інсулоніми, кононіми, континентоніми, кратоніми, лимноніми, макротопоніми, океаноніми, ороніми, пелагоніми, полісоніми, потаноніми, урбаноніми, хороніми), фітоніми тощо. Межі між цими категоріям, однак, і досі залишаються дискусивними.

Проаналізувавши класифікацію власних назв на прикладі ономастичного простору роману О. Гончара «Собор», ми можемо стверджувати, що переважна більшість онімів роману належить до категорій антропонімів та топонімів, а решта може бути розділена на відантропонімні топоніми, ергоніми, зооніми, ідеоніми, міфоніми та прагматоніми. Абсолютне переважання в ономастичному просторі роману антропонімів та

топонімів, а також порівняно великий відсоток вживання ідеонімів, може бути пояснено залученням у його тексті світового культурного досвіду, а також конкретно української історії та культури.

Окрім того, нами були описані основні засоби перекладу власних назв. Відповідно до результатів нашої роботи, найпоширенішими засобами для перекладу власних назв є транскрипція, транслітерація, традиційний відповідник та калька. Також широко застосовують їхні поєднання та деякі допоміжні засоби — такі як, наприклад, експлікація.

Ми, до того ж, визначили доцільність використання основних засобів перекладу онімів на прикладі ономастичного простору перекладу роману «Собор» англійською мовою. Засобами перекладу онімів роману були експлікація, калька, транслітерація, традиційний відповідник та такі їхні комбінації. Вочевидь, дібрані вони були за тим принципом, що зберегти важливіше — звучання чи значення. Якщо важливіше було зберегти звучання, яке може створювати певну атмосферу або ж щось на кшталт гри слів — то застосовували транслітерацію або традиційний відповідник. Коли істотним було значення — калька та/або експлікація. У випадку, за якого релевантними для адекватної рецепції тексту були обидва ці аспекти, застосовували особливий вид експлікації — створення приміток.

Варто зауважити, що у результаті складається враження, що для певних груп онімів домінуючими стають певні засоби перекладу, і це цілком логічно: наприклад, якщо у прізвиськ, у більшості своїй, явна семантика, то правильно буде перекладати їх калькуванням, щоб зберегти зміст.

Загалом можна стверджувати, що сукупність перекладів онімів, застосована для перекладу роману «Собор» англійською мовою, є у перекладацькому сенсі адекватною, однак у ній відсутня певна єдність, узгодженість.

Перспективу подальших досліджень, отже, становить творення узгодженої системи взаємозв'язку виду оніму та засобу для його перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Авакумов О. В., Бучко Г. Е, Бучко Д. Г. Ономастика України першого тисячоліття нашої ери (Монографія). Київ, 1992. 283 с.
2. Виноградов В. С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы). Москва, 2001. 224 с
3. Древнегреческо-русский словарь. Москва, 1958. 1904 с.
4. Ермолович Д. И. Имена собственные на стыке языков и культур: заимствование и передача имен собственных с точки зрения лингвистики и теории перевода с прил. Правил практической транскрипции имен с 23 иностранных языков, в том числе таблицы слоговых соответствий для китайского и японского языка. Москва, 2001. 199 с.
5. Калинин В. М. Литературная ономастика или поэтика онама: метод. указ. к спецкурсу. Донецк, 2002. 39 с.
6. Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства: Підручник. Київ, 2006. 336 с. (Альма-матер).
7. Літературознавчий словник-довідник. Київ, 2007. 608 с.
8. Отин Е. С. Словарь коннотативных собственных имён. Донецк, 2004. 412 с.
9. Паршин А. Теория и практика перевода. Ставрополь, 1999. 202 с.
10. Подольская Н В. Словарь русской ономастической терминологии 2-е изд, перераб. и доп. Москва, 1988. 192 с.
11. Сичинава Д. Когда матчество заменяет отчество. URL: <https://arzamas.academy/materials/683>. (дата звернення: 05.10.2020)
12. Суперанская А. В. Имя — через века и страны. Москва, 1990. 192 с.
13. Суперанская А. В. Общая теория имени собственного. Москва, 1973. 368 с.
14. Суперанская А. В, Сулова А. В. Современные русские фамилии Москва, 1981. 176 с.

15. Фаткуллина Ф. Г. Топонимы как компонент языковой картины мира. *Современные проблемы науки и образования*. 2015. № 1-1. URL: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=18126> (дата звернения: 03.10.2020)
16. Шугаева Н. Ю., Кормилина Н. В. Передача семантики и прагматики говорящих имён Н. В. Гоголя при переводе на английский язык. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/peredacha-semantiki-i-pragmatiki-govoryaschih-imen-n-v-gogolya-pri-perevode-na-angliyskiy-yazyk>. (дата звернения: 30.09.2020)
17. Alvarez-Altman G. Literary Onomastics Typology: Analytic Guidelines to Literary Onomastics Studies. *Literary Onomastics Studies*. 1981. №1 С. 220—230.
18. Bach A. *Deutsche Namenkunde*. Heidelberg, 1952. 331 s.
19. Coates R. Onomastics. *The Encyclopedia of Applied Linguistics*. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/9781405198431.wbeal0885> (Last accessed: 12.11.2020)
20. Druță I. Pragmatonyms: between proper names and common names. *The Proceedings of the International Conference Globalization, Intercultural Dialogue and National Identity*. 2015. №2. P. 109—117.
21. Edelman L. What's in a Name? Classification of Proper Names by Language. *Tetrahedron Letters*. 2008. №1. P. 141—154.
22. Felecan O. *Name and Naming: Synchronic and Diachronic Perspectives*. Cambridge, 2015. 470 p.
23. Grassilli C. Translation techniques: calque. URL: <https://translathoughts.com/2016/05/calque/>. (Last accessed: 01.10.2020)
24. Idem. *The Random House Dictionary of the English Language*. London, 1987. 32 p.
25. Jaleniauskiene E., Čičelytė V. *The Strategies for Translating Proper Names in Children's Literature*. 2009. №15. С. 31—42.

26. Miruka F. A Pragmatic Analysis of Selected Personal and Place Names in John Habwe's Novel, Maisha Kitendawili. *American Journal of Linguistics*. 2018. №6. С. 15—18.
27. Newmark P. A. Textbook of Translation. London, 1988. 304 p.
28. Realia: transcription, transliteration and calques URL: http://courses.logos.it/EN/3_36.html. (Last accessed: 01.10.2020)
29. Vasilyeva O. O. Structural typology of ideonyms in the english language. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку України в умовах європейської інтеграції : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 18 травня 2018 р.) У 2-х т. Т. 1. Одеса, 2018. С. 627—629.*
30. Zabeeh F. What is in a name? An inquiry into the semantics and pragmatics of proper names. Leiden, 1968. 77 p.

Джерела

31. Гончар О. Собор: Роман. Харків, 2018. 336 с.
32. Honchar O. The Cathedral. Philadelphia, 1989. 200 p.

ДОДАТКИ

Додаток А. Таблиці.

Таблиці до розділу 2

Таблиця 2.1.
Система власних назв у романі Олеся Гончара «Собор»

Власна назва	Її вид
Азовсталь	ергонім
Анна Кареніна	ідеонім
Антититан	оказіональна
Антонович	антропонім
Арарат	прагматонім
Артеменко	антропонім
Архангельськ	топонім
Архімед	антропонім
Асуан	топонім
Афганістан	топонім
Африка	топонім
Бабине Коліно	топонім
Бабич	антропонім
Баглаєв двір	антропотопонім
Баглаєва	антропонім
Баглаєнко	антропонім
Баглаїха	антропонім
Баглай	антропонім
Баглайка	антропонім
баглайчата	антропонім
Бакунін	антропонім
Барановичі	топонім
Барикадна	топонім
Барон	антропонім
Батура	антропонім
батьківна	антропонім
батько Махно	антропонім
батькович	антропонім
Батькопродавець	антропонім
Бах	антропонім
Башкирія	топонім
Берлін	топонім
Бетховен	антропонім
біля Филімона	антропотопонім
Бог	міфонім
Браманте	антропонім
броненосець Потьомкін	прагматонім

Продовження Таблиці 2.1.

Бублик	антропонім
Будда	міфонім
Будинок ветеранів-металургів	ергонім
Будинок старих металургів	ергонім
Будівник	оказіональна
Бульба	антропонім
Бхілаї	топонім
Вавилон	топонім
Варка	антропонім
Василія Блаженного	прагматонім
Везувій	топонім
Великдень	ідеонім
Великий Луг	топонім
Верона	топонім
Весела	топонім
Військове	топонім
Вікно сатири	ідеонім
Віра	антропонім
Вірка	антропонім
Вірунька	антропонім
Віруньчин	антропонім
Вітя	антропонім
Вкраїна	топонім
Владика	антропонім
Владичиха	антропонім
Вовча	топонім
Вовчі Води	топонім
Вовчуги	топонім
Волга	топонім
Володимир	антропонім
Володька	антропонім
Галина	антропонім
Галілей	антропонім
Галька	антропонім
Ганг	топонім
Ганді	антропонім
Ганна	антропонім
Ганнуся	антропонім
Ганс	антропонім
Гаряча прокатка	ідеонім
Геннадій	антропонім
Геродот	антропонім
Герострат	антропонім
Гілея	топонім
Гімалії	топонім
Голопупин хутір	антропотопонім
Горбенко	антропонім
Грицько	антропонім

Продовження Таблиці 2.1.

Гуляйгуба	антропонім
Гуляйполе	топонім
Гупалівщина	топонім
Дейнека	антропонім
Делі	топонім
День приємних думок	оказіональна
День спокійного сонця	оказіональна
Десятинна	прагматонім
Дібровний	антропонім
дід Нечуйвітер	антропонім
Діденків	антропонім
Діденко	антропонім
Дніпро	топонім
Дніпрова хвиля	ергонім
Довбищенко	антропонім
Едісон	антропонім
Ейнштейн	антропонім
Еллада	топонім
Ельбрус	топонім
Елюар	антропонім
Енеїда	ідеонім
Ера	антропонім
Європа	топонім
Єгипет	топонім
Єлена	антропонім
Єлена Прекрасна	міфонім
Єлька	антропонім
Єлька-Оленка	антропонім
Єльочка	антропонім
Єльця	антропонім
Єля	антропонім
Жанна	антропонім
Жаннуся	антропонім
Железняк	антропонім
Жигулівське	прагматонім
Журавлине	топонім
Задніпров'я	топонім
Запоріжжя	топонім
Запорожець	прагматонім
Засвіт встали козаченьки	ідеонім
Захарович	антропонім
Західний Донбас	топонім
Зачіплянка	топонім
Зевес	міфонім
Зенон	антропонім
Зима необігрена	ідеонім
Іван	антропонім
Іванович	антропонім

Продовження Таблиці 2.1.

Ігорович	антропонім
Ізот	антропонім
Ізотович	антропонім
Індійський океан	топонім
Індія	топонім
Кавказ	топонім
Казбек	прагматонім
Калімантан	топонім
Калнишевський	антропонім
Кама	прагматонім
Кампанелла	антропонім
Канів	топонім
Капулівка	топонім
Карпати	топонім
Карпократ	антропонім
Катратий	антропонім
Катря	антропонім
Кафка	антропонім
Кахівське	топонім
Качине	топонім
Кашубенко	антропонім
Кибальчич	антропонім
Київ	топонім
Кінебас	антропонім
Клинчик	топонім
Княгиня	зоонім
Кобзареве село	антропотопонім
Кодаки	топонім
Козак Мамай	ергонім
козак Мамай	міфонім
Коксохім	ергонім
Колонія	топонім
Корбюзье	антропонім
королева Кукудрудза	оказіональна
Костя	антропонім
Котляревський	антропонім
Кривий Ріг	топонім
Кругтій Юшкоїдович	антропонім
Ладимир	антропонім
Лев	антропонім
Ленін	антропонім
Леся	антропонім
Лжедмитрій	антропонім
Липецьк	топонім
Лір	антропонім
Лобода	антропонім
Лорка	антропонім
Льонька	антропонім

Продовження Таблиці 2.1.

Мавзолей	прагматонім
Магадан	топонім
Магдалина	міфонім
Мадонна	міфонім
Мадх'я-Прадеш	топонім
Мазай	антропонім
Майя	антропонім
Макар	антропонім
Марія	антропонім
Маркс	антропонім
Маруся	антропонім
Махно	антропонім
Махнова	антропонім
Махновія	антропотопонім
Махноград	антропотопонім
медаль «За Сталінград»	прагматонім
Межигір'я	топонім
Металургійний інститут	ергонім
Микола	антропонім
Микольця	антропонім
Михайлівський Золотоверхий	прагматонім
Місто Сонця	ергонім
Мона Ліза	ідеонім
Москва	топонім
Москвич	прагматонім
Мрія	прагматонім
Мусій	антропонім
Мусійович	антропонім
Наддніпров'я	топонім
Нардом	ергонім
Настя	антропонім
Наталка	антропонім
Неминайкорчма	антропонім
Ненаситець	топонім
Нестір	антропонім
Нефертіті	антропонім
Нечеса	антропонім
Никодим	антропонім
Німеччина	топонім
Обком	ергонім
Обруч	антропонім
Оврамівна	антропонім
Одарка	антропонім
Олекса	антропонім
Олена	антропонім
Оленця	антропонім
орден Богдана Хмельницького	прагматонім

Продовження Таблиці 2.1.

Орджонікідзе	антропонім
Орловщина	топонім
Орлянченко	антропонім
Орлянченків двір	антропотопонім
Освенцім	топонім
Павло	антропонім
Палац ветеранів	ергонім
Палац культури	ергонім
Палац культури металургів	ергонім
Париж	топонім
Парфенон	топонім
Патлатий	антропонім
Паторжинський	антропонім
Перекоп	топонім
Переяславська рада	ідеонім
Петро	антропонім
Петрович	антропонім
Петрусь	антропонім
Пилипівна	антропонім
Писаніє	ідеонім
Підгородня	топонім
Підмосков'я	топонім
Підпільна	топонім
піфія	міфонім
Плавку дають	ідеонім
Погребища	топонім
Поділ	топонім
Подніпров'я	топонім
Полтава	топонім
Польща	топонім
Помпеї	топонім
Потьомкін	антропонім
потьомкінські часи	ідеонім
Прага	топонім
Прапирна	антропонім
Прапирний	антропонім
Придніпров'я	топонім
Прометей	міфонім
пророк Ісайя	міфонім
Радута	топонім
Рангар	антропонім
Рафаель	антропонім
Реймс	прагматонім
Репін	антропонім
Рига	топонім
Рим	топонім
Роман	антропонім
Романович	антропонім

Продовження Таблиці 2.1.

Ромця	антропонім
Рубльов	антропонім
Руйнач	оказіональна
Русь	топонім
Рятівники Титана	ідеонім
Саваоф	міфонім
Сагайдачний	антропонім
Самарчук	топонім
Сарагоса	топонім
Сатана	міфонім
Сахара	топонім
Святе письмо	ідеонім
Святослав	антропонім
Семен	антропонім
Семенюта	антропонім
Семко	антропонім
Серго	антропонім
Синельниково	топонім
Сівілла	міфонім
Січ	ергонім
Скарбне	топонім
Сковорода	антропонім
Скрипник	антропонім
Славутич	топонім
собор св. Петра	прагматонім
Соловецькі	топонім
Солончакова	топонім
Софія	прагматонім
Союз	ергонім
Сталінград	топонім
Степанишина	антропонім
Степи	топонім
Судний день	міфонім
Тадж-Махал	топонім
тайна вечеря	міфонім
Талка	антропонім
Тарас	антропонім
Таратута	антропонім
Терен, мати, коло хати...	ідеонім
Титан	ідеонім
Титан Праці	ідеонім
Ткаченко	антропонім
Ткаченчиха	антропонім
ткачення	антропонім
товариш Дух	міфонім
Толстой	антропонім
Травневі	ідеонім
Троя	топонім

Продовження Таблиці 2.1.

У козака Мамає	ергонім
у колишнього Филимона	антропотопонім
Україна	топонім
Федір	антропонім
Филимон	антропонім
Хенрік	антропонім
Хіросіма	топонім
Хома	антропонім
Хомівна	антропонім
цар Горох	оказіональна
Цареград	топонім
Циганівка	топонім
Чаар-мінар	прагматонім
Червоний металург	ергонім
Чернігів	топонім
Чехія	топонім
Чечіль	антропонім
Чечілька	антропонім
Чингісхан	антропонім
Чорне море	топонім
Чорнозем	топонім
Чортомлик	топонім
Чотири Мінарети	прагматонім
Чубар	антропонім
Шаміль	антропонім
Шаміль України	антропонім
Шевченко	антропонім
Шелл	прагматонім
Шипка	прагматонім
Широка	топонім
шпаченята	антропонім
Шпачиха	антропонім
Штереверя	антропонім
Шурко	антропонім
Юлій Цезар	антропонім
Юхим	антропонім
Яблучко	ідеонім
Яворницький	антропонім
Ягор	антропонім
Ягориха	антропонім
Ягорів двір	антропотопонім
Ягорко	антропонім
Яківець	антропонім
Яровега	антропонім
Ярославна	антропонім

Система антропонімів у романі Олесе Гончара «Собор»

Антропонім	Його підвид за «традиційним» критерієм	Його підвид за критерієм «реального-вигаданого»
Антонович	патронім	герой роману «Собор»
Артеменко	прізвище	герой роману «Собор»
Архімед	ім'я	реальна історична особа
Бабич	прізвище	герой роману «Собор»
Баглаєва	андронім	герой роману «Собор»
Баглаєнко	патронім	герой роману «Собор»
Баглаїха	андронім	герой роману «Собор»
Баглай	прізвище	герой роману «Собор»
Баглайка	андронім	герой роману «Собор»
баглайчата	патронім	герой роману «Собор»
Бакунін	прізвище	реальна історична особа
Барон	прізвище	реальна історична особа, що діє у романі «Собор»
Батура	прізвище	герой роману «Собор»
батьківна	патронім	герой роману «Собор»
батько Махно	прізвисько	реальна історична особа, що діє у романі «Собор»
батькович	патронім	герой роману «Собор»
Батькопродавець	прізвисько	герой роману «Собор»
Бах	прізвище	реальна історична особа
Бетховен	прізвище	реальна історична особа
Браманте	прізвище	реальна історична особа
Бублик	прізвище	герой роману «Собор»
Бульба	прізвище	герой іншого художнього твору
Варка	гіпокористика	герой роману «Собор»
Віра	ім'я	герой роману «Собор»
Вірка	гіпокористика	герой роману «Собор»
Вірунька	гіпокористика	герой роману «Собор»
Віруньчин	гінеконім	герой роману «Собор»
Віруня	гіпокористика	герой роману «Собор»
Вітя	гіпокористика	герой роману «Собор»
Владика	прізвище	герой роману «Собор»
Владичиха	андронім	герой роману «Собор»
Володимир	ім'я	герой роману «Собор»
Володька	гіпокористика	герой роману «Собор»
Галина	ім'я	реальна історична особа, що діє у романі «Собор»
Галілей	прізвище	реальна історична особа
Галька	гіпокористика	герой роману «Собор»
Ганді	прізвище	реальна історична особа
Ганна	ім'я	герой роману «Собор»
Ганнуся	гіпокористика	герой роману «Собор»
Ганс	ім'я	герой роману «Собор»

Продовження Таблиці 2.2.

Геннадій	ім'я	герой роману «Собор»
Геродот	ім'я	реальна історична особа
Герострат	ім'я	реальна історична особа
Горбенко	прізвище	герой роману «Собор»
Грицько	гіпокористика	реальна історична особа
Гуляйгуба	прізвисько	герой роману «Собор»
Дейнека	прізвище	герой роману «Собор»
Дібровний	прізвище	герой роману «Собор»
дід Нечуйвітер	прізвисько	герой роману «Собор»
Діденків	патронім	герой роману «Собор»
Діденко	прізвище	герой роману «Собор»
Довбищенко	прізвище	герой роману «Собор»
Едісон	прізвище	реальна історична особа
Ейнштейн	прізвище	реальна історична особа
Елюар	прізвище	реальна історична особа
Ера	ім'я	герой роману «Собор»
Єлена	ім'я	герой роману «Собор»
Єлька	гіпокористика	герой роману «Собор»
Єлька-Оленка	гіпокористика	герой роману «Собор»
Єльочка	гіпокористика	герой роману «Собор»
Єльця	гіпокористика	герой роману «Собор»
Єля	гіпокористика	герой роману «Собор»
Жанна	ім'я	герой роману «Собор»
Жаннуся	гіпокористика	герой роману «Собор»
Желєзняк	прізвище	герой роману «Собор»
Захарович	патронім	герой роману «Собор»
Зенон	ім'я	реальна історична особа
Іван	ім'я	герой роману «Собор»
Іванович	патронім	герой роману «Собор»
Іванович	патронім	реальна історична особа, що діє у романі «Собор»
Ігорович	патронім	реальна історична особа
Ізот	ім'я	герой роману «Собор»
Ізотович	патронім	герой роману «Собор»
Калнишевський	прізвище	реальна історична особа
Кампанелла	прізвище	реальна історична особа
Карпократ	прізвище	реальна історична особа
Катратий	прізвище	герой роману «Собор»
Катря	гіпокористика	герой роману «Собор»
Кафка	прізвище	реальна історична особа
Кашубенко	прізвище	герой роману «Собор»
Кибальчич	прізвище	реальна історична особа
Кінебас	прізвище	герой роману «Собор»
Корбюзьє	прізвище	реальна історична особа
Костя	гіпокористика	герой роману «Собор»
Котляревський	прізвище	реальна історична особа
Крутій	прізвисько	герой роману «Собор»
Юшкоїдович		

Продовження Таблиці 2.2.

Ладимир	гіпокористика	герой роману «Собор»
Лев	ім'я	реальна історична особа
Ленін	прізвище	реальна історична особа
Леся	ім'я	герой роману «Собор»
Лжедмитрій	прізвисько	реальна історична особа
Лір	ім'я	герой іншого художнього твору
Лобода	прізвище	герой роману «Собор»
Лорка	прізвище	реальна історична особа
Льонька	гіпокористика	герой роману «Собор»
Мазай	прізвище	реальна історична особа
Майя	ім'я	герой роману «Собор»
Макар	ім'я	реальна історична особа
Марія	ім'я	герой роману «Собор»
Маркс	прізвище	реальна історична особа
Маруся	гіпокористика	герой іншого художнього твору
Махно	прізвище	реальна історична особа, що діє у романі «Собор»
Махнова	андронім	реальна історична особа, що діє у романі «Собор»
Микола	ім'я	герой роману «Собор»
Микольця	гіпокористика	герой роману «Собор»
Мусій	ім'я	герой роману «Собор»
Мусійович	патронім	герой роману «Собор»
Настя	гіпокористика	герой іншого художнього твору
Наталка	гіпокористика	герой роману «Собор»
Неминайкорчма	прізвисько	герой роману «Собор»
Нестір	ім'я	реальна історична особа, що діє у романі «Собор»
Нефертіті	ім'я	реальна історична особа
Нечеса	прізвище	реальна історична особа
Никодим	ім'я	герой роману «Собор»
Обруч	прізвище	герой роману «Собор»
Оврамівна	патронім	герой роману «Собор»
Одарка	ім'я	герой роману «Собор»
Олекса	ім'я	герой роману «Собор»
Олена	ім'я	герой роману «Собор»
Оленця	гіпокористика	герой роману «Собор»
Орджонікідзе	прізвище	реальна історична особа
Орлянченко	прізвище	герой роману «Собор»
Павло	ім'я	герой роману «Собор»
Патлатий	прізвисько	герой роману «Собор»
Паторжинський	прізвище	реальна історична особа
Петро	ім'я	герой роману «Собор»
Петрович	патронім	герой роману «Собор»
Петрусь	гіпокористика	герой роману «Собор»
Пилипівна	патронім	герой роману «Собор»
Потьомкін	прізвище	реальна історична особа
Прапірна	прізвище	герой роману «Собор»

Продовження Таблиці 2.2.

Прапирний	прізвище	герой роману «Собор»
Рангар	ім'я	герой роману «Собор»
Рафаель	ім'я	реальна історична особа
Репін	прізвище	реальна історична особа
Роман	ім'я	герой роману «Собор»
Романович	патронім	герой роману «Собор»
Ромця	гіпокористика	герой роману «Собор»
Рубльов	прізвище	реальна історична особа
Сагайдачний	прізвище	реальна історична особа
Святослав	ім'я	реальна історична особа
Семен	ім'я	герой роману «Собор»
Семенюта	гіпокористика	герой роману «Собор»
Семко	гіпокористика	герой роману «Собор»
Серго	ім'я	реальна історична особа
Сковорода	прізвище	реальна історична особа
Скрипник	прізвище	реальна історична особа
Степанишина	прізвище	герой роману «Собор»
Талка	гіпокористика	герой роману «Собор»
Тарас	ім'я	герой іншого художнього твору
Тарас	ім'я	реальна історична особа
Таратуга	прізвище	герой роману «Собор»
Ткаченко	прізвище	герой роману «Собор»
Ткаченчиха	андронім	герой роману «Собор»
ткаченята	патронім	герой роману «Собор»
Толстой	прізвище	реальна історична особа
Федір	ім'я	герой роману «Собор»
Филимон	ім'я	герой роману «Собор»
Хенрік	ім'я	герой роману «Собор»
Хома	ім'я	герой роману «Собор»
Хомівна	патронім	герой роману «Собор»
Чечіль	прізвище	герой роману «Собор»
Чечілька	прізвисько	герой роману «Собор»
Чингісхан	ім'я	реальна історична особа
Чубар	прізвище	реальна історична особа
Шаміль	прізвище	реальна історична особа
Шаміль України	прізвисько	реальна історична особа, що діє у романі «Собор»
Шевченко	прізвище	реальна історична особа
шпаченята	патронім	герой роману «Собор»
Шпачиха	андронім	герой роману «Собор»
Штереверя	прізвище	герой роману «Собор»
Шурко	гіпокористика	герой роману «Собор»
Юлій Цезар	прізвище	реальна історична особа
Юхим	ім'я	герой роману «Собор»
Яворницький	прізвище	реальна історична особа, що діє у романі «Собор»
Ягор	ім'я	герой роману «Собор»
Ягориха	андронім	герой роману «Собор»

Продовження Таблиці 2.2.

Ягорко	гіпокористика	герой роману «Собор»
Яківець	прізвище	герой роману «Собор»
Яровега	прізвище	герой роману «Собор»
Ярославна	патронім	герой іншого художнього твору

Таблиця 2.3.

Уживання антропонімів з прикладками у романі Олеся Гончара «Собор»

Антропонім з прикладкою
Баглай-горновий
Баглай-молодший
Баглай-старший
Баглай-студент
Галька-переросток
Ганна-мотористка
Ганс-постоялець
Іван-дикий
Іван-рудий
Кашубенко-прокатник
Костя-сліпий
Костя-танкіст
Леся-фронтовичка
Лобода-батько
Лобода-ветеран
Лобода-висуванець
Лобода-молодший
Лобода-син
Лобода-старий
Микола-студент
Олекса-механік
Семко-Шабашник
Сковорода-філософ
Федір-прокатник
Филимон-сталінградець
Хенрік-колоніст
Чечілька-байстрючка
Штереверя-взводний
Ягор-друга
Ягор-тачанковий

Таблиця 2.4.

Антропотопоніми роману Олеся Гончара «Собор»

Антропотопонім
Баглаєв двір

Продовження Таблиці 2.4.

біля Филімона
Голопупин хутір
Кобзареве село
Махновія
Махноград
Орлянченків двір
у колишнього Филімона
Ягорів двір

Таблиця 2.5.

Система топонімів роману Олесея Гончара «Собор»

Топонім	Його підвид
Архангельськ	полісонім
Асуан	полісонім
Афганістан	кратонім
Африка	континентонім
Бабіне Коліно	гідронім
Барановичі	полісонім
Барикадна	годонім
Башкирія	кратонім
Берлін	полісонім
Бхілаї	полісонім
Вавилон	полісонім
Везувій	оронім
Великий Луг	хоронім
Верона	полісонім
Весела	годонім
Військове	кононім
Вкраїна	кратонім
Вовча	потамонім
Вовчі Води	потамонім
Вовчуги	кононім
Волга	потамонім
Ганг	потамонім
Гімалії	оронім
Гілея	хоронім
Гуляйполе	хоронім
Гупалівщина	хоронім
Делі	полісонім
Дніпро	потамонім
Еллада	кратонім
Ельбрус	оронім
Європа	хоронім
Єгипет	кратонім
Журавлине	лимнонім

Продовження Таблиці 2.5.

Задніпров'я	хоронім
Запоріжжя	полісонім
Західний Донбас	хоронім
Зачіплянка	кононім
Індійський океан	океанонім
Індія	кратонім
Кавказ	оронім
Калімантан	інсулонім
Капулівка	кононім
Канів	полісонім
Карпати	оронім
Кахівське	лимнонім
Качине	лимнонім
Київ	полісонім
Клинчик	урбанонім
Кодаки	кононім
Колонія	урбанонім
Кривий Ріг	полісонім
Липецьк	полісонім
Мадх'я-Прадеш	хоронім
Магадан	полісонім
Межигір'я	урбанонім
Москва	полісонім
Наддніпров'я	хоронім
Ненаситець	гідронім
Німеччина	кратонім
Орловщина	хоронім
Освенцім	полісонім
Париж	полісонім
Перекоп	кононім
Підгородня	кононім
Підмосков'я	хоронім
Підпільна	потамонім
Погребища	кононім
Поділ	урбанонім
Подніпров'я	хоронім
Полтава	полісонім
Польща	кратонім
Помпеї	полісонім
Прага	полісонім
Придніпров'я	хоронім
Радуга	лимнонім
Рига	полісонім
Рим	полісонім
Русь	кратонім
Самарчук	потамонім
Сарагоса	полісонім

Продовження Таблиці 2.5.

Сахара	макротопонім
Синельниково	кононім
Скарбне	лимнонім
Слаутич	потамонім
Соловецькі	інсулонім
Солончакова	годонім
Сталінград	полісонім
Степи	хоронім
Україна	кратонім
Хіросіма	полісонім
Цареград	полісонім
Циганівка	кононім
Чернігів	полісонім
Чехія	кратонім
Чорне море	пелагонім
Чорнозем	кононім
Широка	годонім

Таблиця 2.6.

Система прагматонімів роману Олеся Гончара «Собор»

Прагматонім	Його підвид
Арарат	товаронім
броненосець Потьомкін	порейонім
Василія Блаженного	архітектуронім
Десятинна	архітектуронім
Жигулівське	товаронім
Запорожець	порейонім
Казбек	товаронім
Кама	порейонім
Мавзолей	архітектуронім
Москвич	порейонім
медаль «За Сталінград»	фалеронім
Мрія	порейонім
Михайлівський Золотоверхий	архітектуронім
орден Богдана Хмельницького	фалеронім
Парфенон	архітектуронім
Реймс	архітектуронім
собор св. Петра	архітектуронім
Софія	архітектуронім
Тадж-Махал	архітектуронім
Чаар-мінар	товаронім
Чотири Мінарети	товаронім
Шелл	товаронім
Шипка	товаронім

Система ідеонімів у романі Олесея Гончара «Собор»

Ідеонім	Його підвид
Анна Кареніна	біблійонім
Великдень	геортонім
Вікно сатири	гемеронім
Гаряча прокатка	гемеронім
Енеїда	біблійонім
Засвіт встали козаченьки	артіонім
Зима необігренна	артіонім
Мона Ліза	артіонім
Писаніє	біблійонім
Переяславська рада	хрононім
Плавку дають	артіонім
потьомкінські часи	хрононім
Рятівники Титана	біблійонім
Святе письмо	біблійонім
Терен, мати, коло хати...	артіонім
Титан	артіонім
Титан Праці	артіонім
Травневі	геортонім
Яблучко	артіонім

Таблиця 2.8.

Система міфонімів роману Олесея Гончара «Собор»

Міфонім	Його підвид
Бог	теонім
Будда	міфоперсонім
Єлена Прекрасна	міфоантропонім
Зевес	теонім
козак Мамай	міфоантропонім
Магдалина	агіонім
Мадонна	агіонім
піфія	міфоперсонім
Прометей	міфоантропонім
пророк Ісайя	агіонім
Саваоф	теонім
Сатана	міфоперсонім
Сівілла	міфоперсонім
Судний день	міфогортонім
тайна вечеря	міфогортонім
товариш Дух	міфоантропонім
Троя	міфотопонім

Система ергонімів у романі Олесея Гончара «Собор»

Ергонім	Його значення у творі
Азовсталь	назва заводу
Будинок ветеранів-металургів	назва будинку для літніх людей
Будинок старих металургів	назва будинку для літніх людей
Дніпрова хвиля	назва танцювального ансамблю
Козак Мамай	назва майбутнього кафе
Коксохім	назва заводу
Металургійний інститут	назва навчального закладу
Місто Сонця	назва утопічного суспільства
Нардом	назва державної установи
Обком	назва державної установи
Палац ветеранів	назва будинку для літніх людей
Палац культури	назва закладу культури
Палац культури металургів	назва закладу культури
Січ	назва адміністративного та військового об'єднання
Союз	назва політичного об'єднання
У козака Мамає	назва майбутнього кафе
Червоний металург	назва оздоровчого закладу
Чортомлик	назва адміністративного та військового об'єднання

Таблиця 2.10.

Оказіональне вживання загальних назв у значенні власних у романі
Олесея Гончара «Собор»

Загальна назва у значенні власної
Антититан
Будівник
День приємних думок
День спокійного сонця
королева Кукудрудза
Руйнач
цар Горох

Таблиця 2.11.

Оказіональне вживання власних назв у множині у романі Олесея Гончара
«Собор»

Власна назва	Її вид	Вживання у творі в однині
Бетховени	антропонім	відсутнє
Едісони	антропонім	відсутнє
Марусі	антропонім	відсутнє

Продовження Таблиці 2.11.

Лжедмитрії	антропонім	відсутнє
Рафаелі	антропонім	наявне
Асуани	топонім	наявне
Вавилони	топонім	відсутнє
Гілеї	топонім	відсутнє
Еллади	топонім	відсутнє
Ельбруси	топонім	відсутнє
Капулівки	топонім	відсутнє
Парфенони	прагматонім	наявне
Реймси	прагматонім	відсутнє
Чорноземи	топонім	відсутнє
мадонни	міфонім	наявне
піфії	міфонім	відсутнє
Софії	прагматонім	наявне
Чортомлики	ергонім	відсутнє

Таблиця 2.12.

**Система перекладів власних назв у романі Олеся Гончара «Собор»
англійською мовою**

Власна українською	назва	Її переклад англійською	Засіб перекладу
Азовсталь		Azovsteel	калька + транслітерація
Анна Кареніна		Anna Karenina	традиційний відповідник
Антититан		Antititan	калька
Антонович		Antonovych	транслітерація
Арарат		Ararat	транслітерація
Артеменко		Artemenko	транслітерація
Архангельськ		Arkhangelsk	традиційний відповідник
Архімед		—	не перекладено
Асуан		Aswan	традиційний відповідник
Афганістан		Afghanistan	традиційний відповідник
Африка		—	не перекладено
Бабине Коліно		Babyne Kolino	транслітерація
Бабич		Babych	транслітерація
Баглаєв двір		Bahlay yard	калька + транслітерація
Баглаєва		Bahlay`s	калька + транслітерація
Баглаєнко		Bahlay	транслітерація з втратою відтінку значення
Баглаїха		Mrs. Bahlay	калька + транслітерація
Баглай		Bahlay	транслітерація
Баглайка		—	не перекладено
баглайчата		Bahlays, little Bahlays, the Bahlay kids	калька + транслітерація
Бакунін		Bakunin	традиційний відповідник
Барановичі		Baranovychi	транслітерація

Продовження Таблиці 2.12.

Барикадна	Barykadna	транслітерація
Барон	Baron	транслітерація
Батура	Batura	транслітерація
батьківна	Batkivna	транслітерація
батько Махно	Father Makhno	калька + транслітерація
батькович	—	не перекладено
Батькопродавець	Father-seller	калька
Бах	Bach	традиційний відповідник
Башкирія	Bashkiria	традиційний відповідник
Берлін	Berlin	традиційний відповідник
Бетховен	Beethoven	традиційний відповідник
біля Филимона	near Fylymon	калька + транслітерація
Бог	God	традиційний відповідник
Браманте	Bramante	традиційний відповідник
броненосець Потьомкін	the battleship 'Potemkin'	традиційний відповідник
Бублик	Bublyk	транслітерація
Будда	Buddha	традиційний відповідник
Будинок ветеранів-металургів	a Veterans' Home	калька
Будинок старих металургів	the Old Steelworkers' Home	калька
Будівник	the Builder	калька
Бульба	Bulba	транслітерація
Бхілаї	Bhilai	традиційний відповідник
Вавилон	Babylon	традиційний відповідник
Варка	Varka	транслітерація
Василія Блаженного	St. Basil's	традиційний відповідник
Везувій	Vesuvius	традиційний відповідник
Великдень	Easter day	традиційний відповідник
Великий Луг	the Great Meadow	калька
Верона	Verona	традиційний відповідник
Весела	Vesela Street	калька + транслітерація
Військове	Viyskove	транслітерація
Вікно сатири	the Window of Satir	калька
Віра	Vira	транслітерація
Вірка	Virunka	транслітерація з втратою відтінку значення
Вірунька	Virunka	транслітерація
Віруня	Virunia	транслітерація
Віруньчин	Virunka's	калька + транслітерація
Вітя	Vitia	транслітерація
Україна	Ukraine	традиційний відповідник
Владика	Vladyka	транслітерація
Владичиха	Mrs. Vladyka	калька + транслітерація
Вовча	the Vovcha River	експлікація + транслітерація
Вовчі Води	Vovchi Vody	транслітерація
Вовчуги	Vovchuhy	транслітерація
Волга	a Volga	традиційний відповідник

Продовження Таблиці 2.12.

Володимир	Volodymyr	транслітерація
Володька	Volodka	транслітерація
Галина	Halyna	транслітерація
Галілей	—	не перекладено
Галька	Halka	транслітерація
Ганг	the Ganges	традиційний відповідник
Ганді	—	не перекладено
Ганна	Hanna	транслітерація
Ганнуся	Hannusia	транслітерація
Ганс	—	не перекладено
Гаряча прокатка	the Hot Rollers	калька
Геннадій	Hennadiy	транслітерація
Геродот	Herodotus	традиційний відповідник
Герострат	a Herostratus	традиційний відповідник
Гілея	Hylea	традиційний відповідник
Гімалії	the Himalayas	традиційний відповідник
Голопупин хутір	Holopup Settlement	калька + транслітерація
Горбенко	Horbenko	транслітерація
Грицько	Hrytsko	транслітерація
Гуляйгуба	Roaming-lips	калька
Гуляйполе	Huliaypole	транслітерація
Гупалівщина	the Hupaliv region	калька + транслітерація
Дейнека	Deyneka	транслітерація
Делі	Delhi	традиційний відповідник
День приємних думок	a Day of Pleasant Thoughts	калька
День спокійного сонця	a Day of Serene Sunshine	калька
Десятинна	the Tith Church	калька
Дібровний	Dibrovny	транслітерація
дід Нечуйвітер	Grandpa Nechuiwiter	калька + транслітерація
Діденків	the Didenko's son	калька + транслітерація
Діденко	Didenko	транслітерація
Дніпро	Dnipro	транслітерація
Дніпрова хвиля	the Dnipro Wave	калька + транслітерація
Довбищенко	Dovbyshscenko	транслітерація
Едісон	Edison	традиційний відповідник
Ейнштейн	—	не перекладено
Еллада	Hellas	традиційний відповідник
Ельбрус	the Elbrus	традиційний відповідник
Елюар	Eluard	традиційний відповідник
Енеїда	Aeneid	традиційний відповідник
Ера	Era	транслітерація
Європа	Europe	традиційний відповідник
Єгипет	Egypt	традиційний відповідник
Єлена	Helena	традиційний відповідник
Єлена	Yelena	транслітерація
Єлена Прекрасна	Helen of Troy	традиційний відповідник
Єлька	Yelka	транслітерація

Продовження Таблиці 2.12.

Єлька-Оленка	Yelka-Olena	транслітерація з втратою відтінку значення
Єльочка	Yelka	транслітерація з втратою відтінку значення
Єльця	Yelka	транслітерація з втратою відтінку значення
Єля	Yelka	транслітерація з втратою відтінку значення
Жанна	Zhanna	транслітерація
Жаннуся	Zhannusia	транслітерація
Железняк	Zhelezniak	транслітерація
Жигулівське	Zhyhuli beer	експлікація + транслітерація
Журавлине	Zhuravel Lake	транслітерація
Задніпров'я	the Dnipro hinterland	експлікація + транслітерація
Запоріжжя	Zaporozhia	транслітерація
Запорожець	Zaporozhets	транслітерація
Засвіт встали козаченьки	The Cossacks Whistled	традиційний відповідник
Захарович	Zakharovych	транслітерація
Західний Донбас	Western Donbas	калька + транслітерація
Зачіплянка	Zachiplianka	транслітерація
Зевес	Zeus	традиційний відповідник
Зенон	Zenon	традиційний відповідник
Зима необігренна	—	не перекладено
Іван	Ivan	транслітерація
Іванович	Ivanovych	транслітерація
Ігорович	Ihorevych	транслітерація
Ізот	Izot	транслітерація
Ізотович	Izotovych	транслітерація
Індійський океан	the Indian Ocean	традиційний відповідник
Індія	India	традиційний відповідник
Кавказ	the Caucasus	традиційний відповідник
Казбек	—	не перекладено
Калімантан	Kalimantan	традиційний відповідник
Калнишевський	Kalnyshevsky	транслітерація
Кама	Kama	транслітерація
Кампанелла	Campanella	традиційний відповідник
Канів	Kaniv	транслітерація
Капулівка	Kapulivka	транслітерація
Карпати	the Carpathians	традиційний відповідник
Карпократ	Karpokrat	традиційний відповідник
Катратий	Katraty	транслітерація
Катря	Katria	транслітерація
Кафка	a Kafka	традиційний відповідник
Кахівське	near Kakhovka	калька + транслітерація
Качине	—	не перекладено
Кашубенко	Kashubenko	транслітерація
Кибальчич	Kybalchych	транслітерація

Продовження Таблиці 2.12.

Київ	Kiev	традиційний відповідник
Кінебас	Kinebas	транслітерація
Клинчик	Klynchuk	транслітерація
Княгиня	Princess	калька
Кобзареве село	the village of Kobzareve	калька + транслітерація
Кодаки	Kodaky	транслітерація
Козак Мамай	Cossack Mamay	традиційний відповідник + транслітерація
козак Мамай	Cossack Mamay	традиційний відповідник + транслітерація
Коксохім	Koksokhim	транслітерація
Колонія	Koloniya	транслітерація
Корбюзьє	Corbusier	традиційний відповідник
королева Кукудрудза	Queen Corn	калька
Костя	Kostia	транслітерація
Котляревський	Kotliarevsky	транслітерація
Кривий Ріг	Kryvyi Rih	транслітерація
Крутій Юшкоїдович	—	не перекладено
Ладимир	Ladymar	традиційний відповідник + транслітерація
Лев	Leo	традиційний відповідник
Ленін	Lenin	традиційний відповідник
Леся	Lesia	транслітерація
Лжедмитрій	False Dimitrys	традиційний відповідник
Липецьк	Lypetsk	традиційний відповідник
Лір	Lear	традиційний відповідник
Лобода	Loboda	транслітерація
Лорка	Garcia Lorca	експлікація + традиційний відповідник
Льонька	Lionka	транслітерація
Мавзолей	the Mausoleum	традиційний відповідник
Магадан	Magadan	традиційний відповідник
Магдалина	a Magdalene	традиційний відповідник
Мадонна	a Madonna	традиційний відповідник
Мадх'я-Прадеш	—	не перекладено
Мазай	Mazay	транслітерація
Майя	Maya	транслітерація
Макар	Makar	транслітерація
Марія	—	не перекладено
Маркс	Marx	традиційний відповідник
Маруся	Marusia	транслітерація
Махно	Makhno	транслітерація
Махнова	Makhno's	калька + транслітерація
Махновія	Makhnovia	транслітерація
Махноград	Makhnograd	транслітерація
медаль «За Сталінград»	a medal «for Stalingrad»	калька + традиційний відповідник
Межигір'я	Mezhyhiria	транслітерація

Продовження Таблиці 2.12.

Металургійний інститут	the Metallurgy Institute	калька
Микола	Mykola	транслітерація
Микольця	Mykoltsia	транслітерація
Михайлівський Золотоверхий	the gold-domed St. Michael's Cathedral	експлікація + калька + традиційний відповідник
Місто Сонця	the City of the Sun	традиційний відповідник
Мона Ліза	Mona Lisa	традиційний відповідник
Москва	Moscow	традиційний відповідник
Москвич	the Moskvych	транслітерація
Мрія	Dream	калька
Мусій	Musiy	транслітерація
Мусійович	Musiyovych	транслітерація
Наддніпров'я	over the Dnipro valley	експлікація + транслітерація
Нардом	the Nordom	транслітерація
Настя	Nastia	транслітерація
Наталка	Natalka	транслітерація
Неминайкорчма	the Can't-Miss-a-Tavern	калька
Ненаситець	—	не перекладено
Нестір	Nestor	традиційний відповідник
Нефертіті	Nefertiti	традиційний відповідник
Нечеса	Nechesa	транслітерація
Никодим	Nykodym	транслітерація
Німеччина	Germany	традиційний відповідник
Обком	the Party Committee	експлікація
Обруч	Obruch	транслітерація
Оврамівна	Ovramivna	транслітерація
Одарка	Odarka	транслітерація
Олекса	Oleksa	транслітерація
Олена	Olena	транслітерація
Оленця	Olentsia	транслітерація
орден Богдана Хмельницького	the Order of Bohdan Khmelnysky	калька + транслітерація
Орджонікідзе	Ordzhonikidze	транслітерація
Орловщина	the Orel region	калька + транслітерація
Орлянченко	Orlianchenko	транслітерація
Орлянчків двір	Orlianchenko's place	калька + транслітерація
Освенцім	Oswiecim	традиційний відповідник
Павло	Pavlo	транслітерація
Палац ветеранів	the veteran's palace	калька
Палац культури	the factory palace of culture	експлікація + калька
Палац культури металургів	Steelworkers' Palace of Culture	калька
Париж	Paris	традиційний відповідник
Парфенон	the Parthenon	традиційний відповідник
Патлатий	disheveled fellow	експлікація
Паторжинський	Patorzhynsky	транслітерація
Перекоп	Perekop	транслітерація
Переяславська рада	the Pereyaslav Council	калька + транслітерація

Продовження Таблиці 2.12.

Петро	Petro	транслітерація
Петрович	Petrovych	транслітерація
Петрусь	little Petro	калька + транслітерація
Петрусь	Pete	традиційний відповідник
Пилипівна	Pylypivna	транслітерація
Писаніє	the Holy Scriptures	традиційний відповідник
Підгородня	Pidhorodne	транслітерація
Підмосков'я	—	не перекладено
Підпільна	the Pidpilna River	експлікація + транслітерація
піфія	Pythia	традиційний відповідник
Плавку дають	Tapping the Melt	калька
Погребища	Pohrebyshcha	транслітерація
Поділ	Podol	традиційний відповідник
Подніпров'я	down the Dnipro	експлікація + транслітерація
Полтава	Poltava	транслітерація
Польща	Poland	традиційний відповідник
Помпеї	a Pompeii	традиційний відповідник
Потьомкін	Potemkin	традиційний відповідник
потьомкінські часи	Potemkin's times	калька + традиційний відповідник
Прага	Prague	традиційний відповідник
Прапірна	Prapirna	транслітерація
Прапірний	Prapirny	транслітерація
Придніпров'я	along the Dnipro's banks	експлікація + транслітерація
Прометей	a Prometheus	традиційний відповідник
пророк Ісайя	the prophet Isaiah	традиційний відповідник
Радуга	Raduta	транслітерація
Рангар	Rangar	традиційний відповідник
Рафаель	Raphael	традиційний відповідник
Реймс	Reims	традиційний відповідник
Рєпін	Repin	традиційний відповідник
Рига	Riga	традиційний відповідник
Рим	Rome	традиційний відповідник
Роман	Roman	транслітерація
Романович	Romanovych	транслітерація
Ромця	Romtsia	транслітерація
Рубльов	Rublev	традиційний відповідник
Руйнач	the Wrecker	калька
Русь	Rus'	транслітерація
Рятівники Титана	Titan's Saviors	калька
Саваоф	Sabaoth	традиційний відповідник
Сагайдачний	Sahaidachny	транслітерація
Самарчук	Samarchuk	транслітерація
Сарагоса	Saragossa	традиційний відповідник
Сатана	Satan	традиційний відповідник
Сахара	the Sahara	традиційний відповідник
Святе письмо	the Holy Scriptures	традиційний відповідник

Продовження Таблиці 2.12.

Святослав	Sviatoslav	транслітерація
Семен	Semen	транслітерація
Семенюта	Semeniuta	транслітерація
Семко	Semko	транслітерація
Серго	Sergo	транслітерація
Синельниково	Synelnykove	традиційний відповідник
Сівілла	—	не перекладено
Січ	the Sich	транслітерація
Скарбне	Skarbne	транслітерація
Сковорода	Skovoroda	транслітерація
Скрипник	Skrypnyk	транслітерація
Славутич	the Slavuta	традиційний відповідник
собор св. Петра	St. Peter's Cathedral	традиційний відповідник
Соловецькі	the Solovetski Islands	експлікація + традиційний відповідник
Солончакова	Solonchak Street	експлікація + транслітерація
Софія	Sophia	традиційний відповідник
Союз	the Soviet Union	експлікація
Сталінград	Stalingrad	традиційний відповідник
Степанишина	Stepanyshyn	транслітерація з втратою відтінку значення
Степи	steppes	калька
Судний день	Judgment Day	традиційний відповідник
Тадж-Махал	the Taj Mahal	традиційний відповідник
тайна вечеря	Last Supper	традиційний відповідник
Талка	Talka	транслітерація
Тарас	Taras	транслітерація
Таратута	Taratuta	транслітерація
Терен, мати, коло хати...	Blackhorn Grows by the House	калька
Титан	the Titan	калька
Титан Праці	the Titan of Labor	калька
Ткаченко	Tkachenko	транслітерація
Ткаченчиха	Mrs. Tkachenko	калька + транслітерація
ткаченята	Tkaches	калька + транслітерація
товариш Дух	Comrade Spirit	калька
Толстой	Tolstoy	традиційний відповідник
Травневі	May Day	традиційний відповідник
Троя	Troy	традиційний відповідник
Трудар	laborer	калька
У козака Мамає	Cossack Mamay's Place	експлікація + традиційний відповідник + транслітерація
у колишнього Филімона	from Fylymon	експлікація + транслітерація
Україна	Ukraine	традиційний відповідник
Федір	Fedir	транслітерація
Филімон	Fylymon	транслітерація
Хенрік	Heinrich	традиційний відповідник

Продовження Таблиці 2.12.

Хіросіма	Hiroshima	традиційний відповідник
Хома	Khoma	транслітерація
Хомівна	Khomivna	транслітерація
цар Горох	Tsar Pea	калька
Цареград	—	не перекладено
Циганівка	Tsyhanivka	транслітерація
Чаар-мінар	Chaar-Minar	транслітерація
Червоний металург	Red Steelworker's Sanitarium	калька
Чернігів	Chernihiv	транслітерація
Чехія	Czechoslovakia	традиційний відповідник
Чечіль	Chechil	транслітерація
Чечілька	Chechil	транслітерація з втратою відтінку значення
Чингісхан	Genghis Khan	традиційний відповідник
Чорне море	the Black Sea	традиційний відповідник
Чорнозем	—	не перекладено
Чортомлик	Chortomlyk	транслітерація
Чотири Мінарети	Four Minarets	калька
Чубар	Chubar	транслітерація
Шаміль	Shamyl	традиційний відповідник
Шаміль України	the Shamyl of Ukraine	калька + традиційний відповідник
Шевченко	Shevchenko	транслітерація
Шелл	Shell	транслітерація
Шипка	Shypka	транслітерація
Широка	Shyroka Street	експлікація + транслітерація
шпаченята	Shpaks	калька + транслітерація
Шпачиха	Shpachykha	транслітерація
Штереверя	Shtereveria	транслітерація
Шурко	Shurko	транслітерація
Юлій Цезар	Julius Caesar	традиційний відповідник
Юхим	Yukhym	транслітерація
Яблучко	The Apple	калька
Яворницький	Yavornytsky	транслітерація
Ягор	Yahor	транслітерація
Ягориха	Yahor's wife	експлікація + транслітерація
Ягорів двір	Yahor's yard	калька + транслітерація
Ягорко	Yahor	транслітерація з втратою відтінку значення
Яківець	Yakivets	транслітерація
Яровега	Yaroveha	транслітерація
Ярославна	Yaroslavna	транслітерація

Система перекладів антропонімів з прикладками у романі Олеся Гончара «Собор» англійською мовою

Антропонім з прикладкою	Його переклад англійською
Баглай-горновий	Bahlay the Furnaceman
Баглай-молодший	young Bahlay, Bahlay Junior
Баглай-старший	—
Баглай-студент	Bahlay the student
Галька-переросток	Spinster Halka
Ганна-мотористка	Hanna, the mechanic
Ганс-постоялець	—
Іван-дикий	Wild Ivan
Іван-рудий	the red-haired Bahlay
Кашубенко-прокатник	Kashubenko the roller
Костя-сліпий	blind Kostia
Костя-танкіст	Kostia the tank driver
Леся-фронтовичка	Lesia the front fighter
Лобода-батько	Loboda Senior
Лобода-ветеран	Loboda the veteran
Лобода-висуванець	Loboda the leading worker
Лобода-молодший	Loboda Junior
Лобода-син	Loboda the son
Лобода-старий	old Loboda
Микола-студент	Mykola the student
Олекса-механік	Oleksa the mechanic
Семко-Шабашник	—
Сковорода-філософ	philosopher Skovoroda
Федір-прокатник	Fedir the roller
Филимон-сталінградець	Fylymon the Stalingrader
Хенрік-колоніст	Heinrich the Colonist
Чечілька-байстрючка	bitch Chechil
Штереверя-взводний	Shtereveria the Platoon Commander
Ягор-друга	good old friend Yahor
Ягор-тачанковий	—

Таблиця 2.14.

Система перекладів контекстуально вжитих у множині власних назв у романі Олеся Гончара «Собор» англійською мовою

Власна назва українською	Її переклад англійською	Вживання множини у перекладі
Асуани	Aswan Dams	наявне
Бетховени	Beethovens	наявне
Вавилони	Babylon	відсутнє
Гілеї	Hylea	відсутнє
Едісони	Edisons	наявне
Еллади	Hellas	відсутнє

Продовження Таблиці 2.14.

Ельбруси	Elbruses	наявне
Капулівки	Kapulivkas	наявне
Лжедмитрії	False Dimitrys	наявне
мадонни	Madonnas	наявне
Марусі	Marusias	наявне
Парфенони	Parthenons	наявне
піфії	Pythias	наявне
Рафаелі	Raphaels	наявне
Реймси	Reimses	наявне
Софії	Sophias	наявне
Чорноземи	-	-
Чортмлики	Chortomlyks	наявне

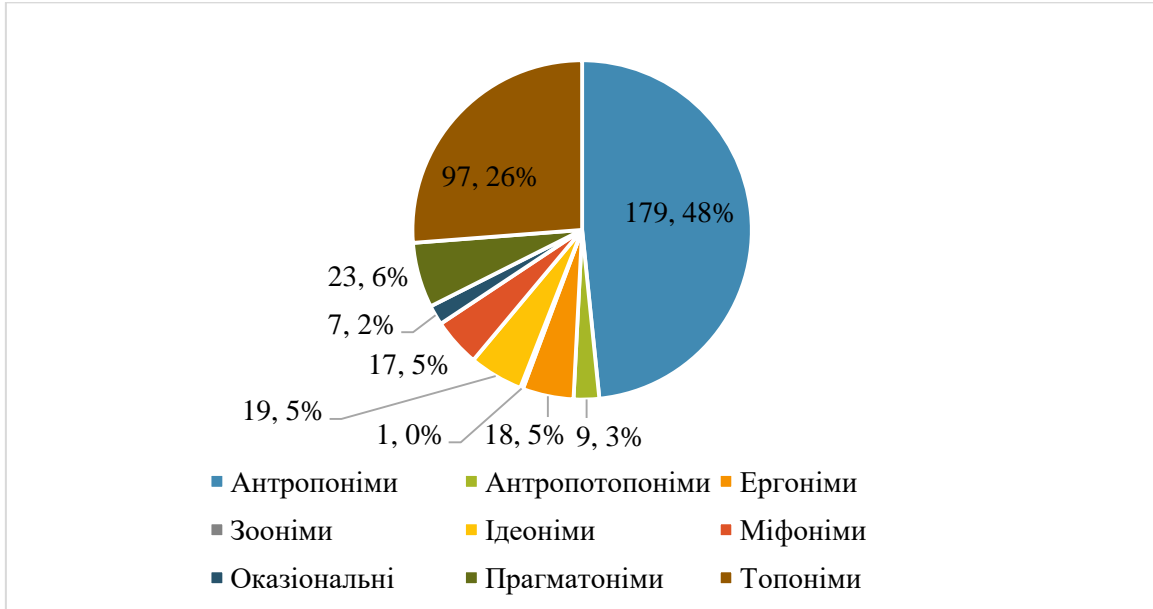
Таблиця 2.15.

Система перекладів слів та словосполучень, що за слов'янською мовознавчою традицією не зараховують до власних назв, у романі Олеся Гончара «Собор» англійською мовою із застосуванням власних назв

Слово/словосполучення українською мовою	Його переклад англійською мовою
блюментальська череда	Blumental herd of cattle
висуванець	the Leading Worker
вишні-петриківочки	the Petrykivka cherries
геркулеси	Herculeses
день здорової тверезості	Temperance Day
донжуан	Don Juan
золлінгенівська (бритва)	Solingen
колимські краї	the Kolyma region
кремлівські собори	the cathedrals of the Kremlin
ломоносовські краї	Lomonosov's parts
мартенівці	the Martenivka boys
мексиканська пустеля	a Mexican desert
пушкінська ніжність	Pushkin's tenderness
рудий	Red
самарські пагорби	the Samara Hills
середньовічні	from the Middle Ages
тарзанячі вигуки	Tarzan-like screams
хорольська яма	pit in Khorol
хортицькі скелі	the Khortytsia cliffs
шукачка свободи	Miss Freedom Seeker

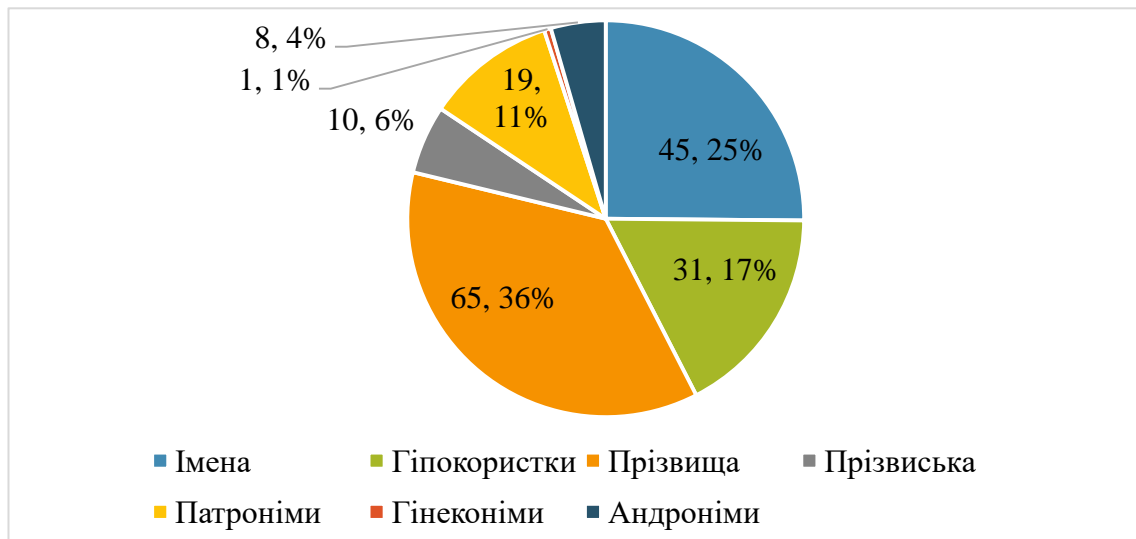
Додаток Б. Діаграми

Діаграми до розділу 2

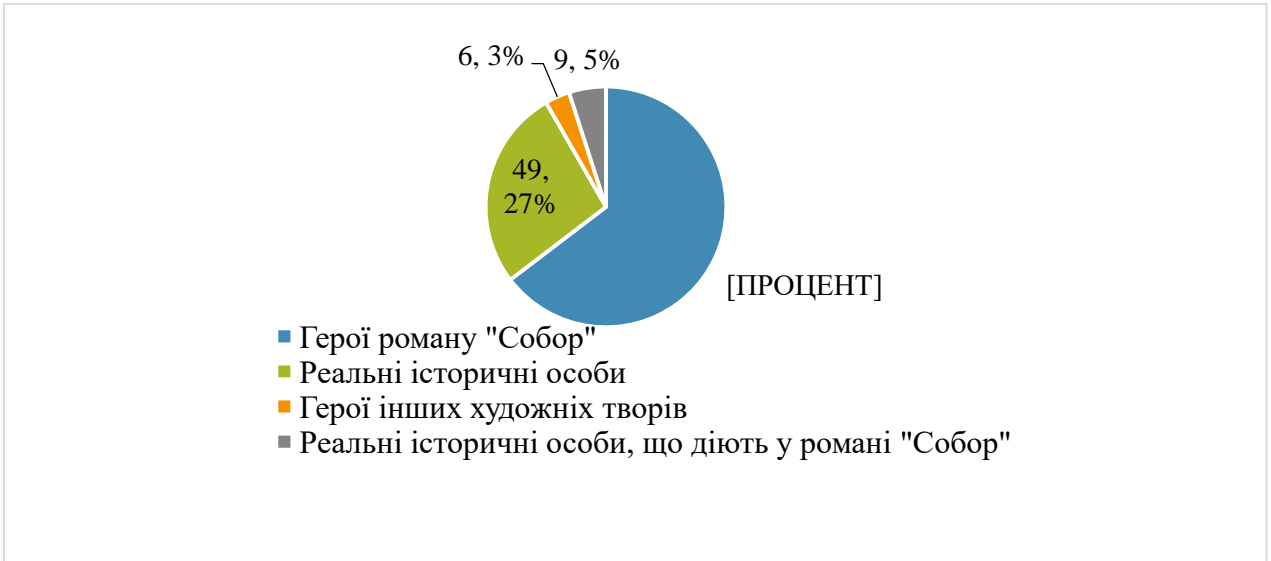
Діаграма 2.1.

Класифікація власних назв роману Олеся Гончара «Собор» за критерієм денотату

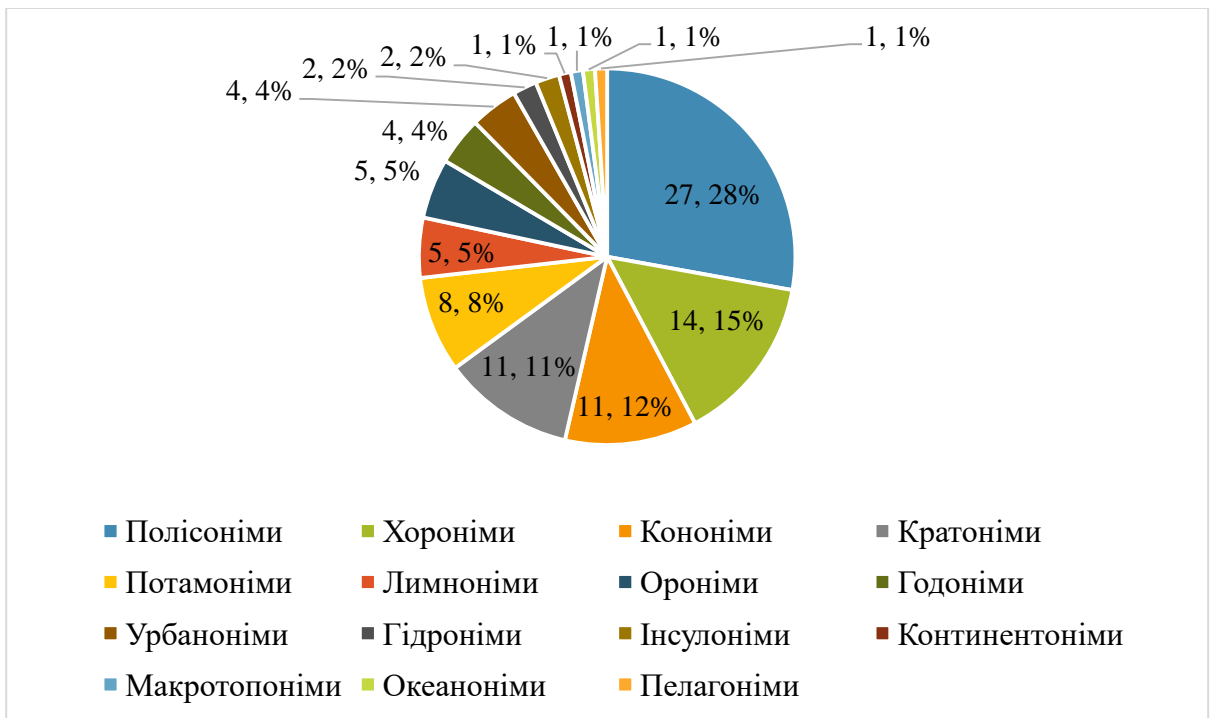
Діаграма 2.2.

Класифікація антропонімів у романі Олеся Гончара «Собор» за «традиційним» критерієм

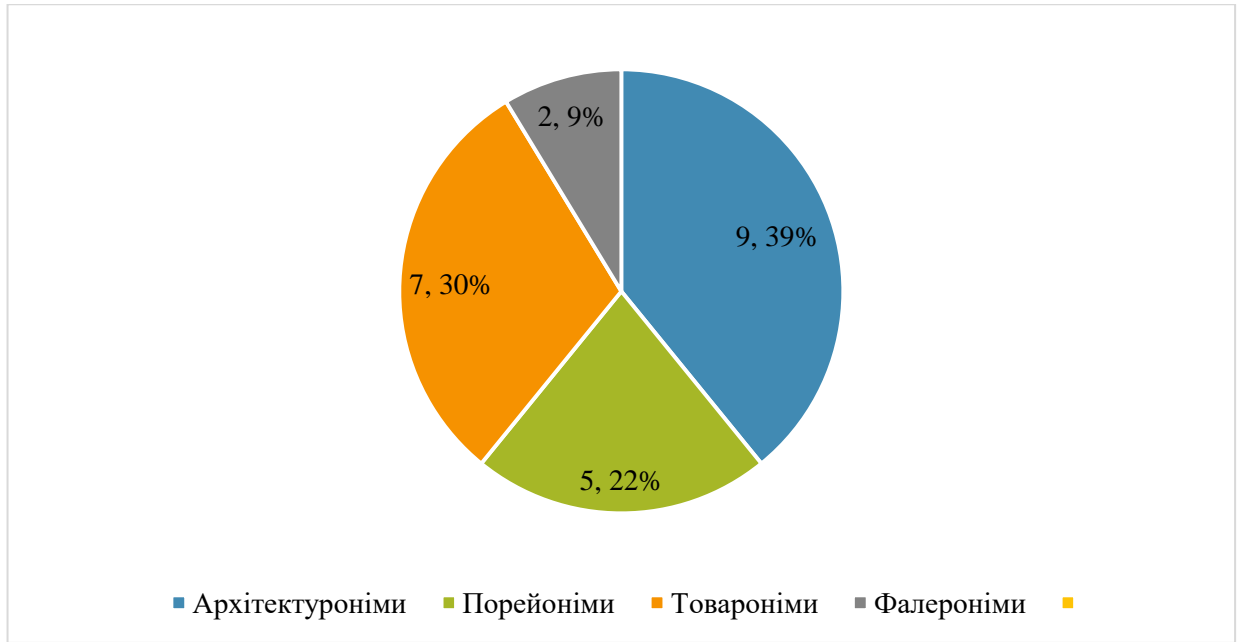
Діаграма 2.3.

Класифікація антропонімів у романі Олесея Гончара «Собор» за критерієм «реального-вигаданого»

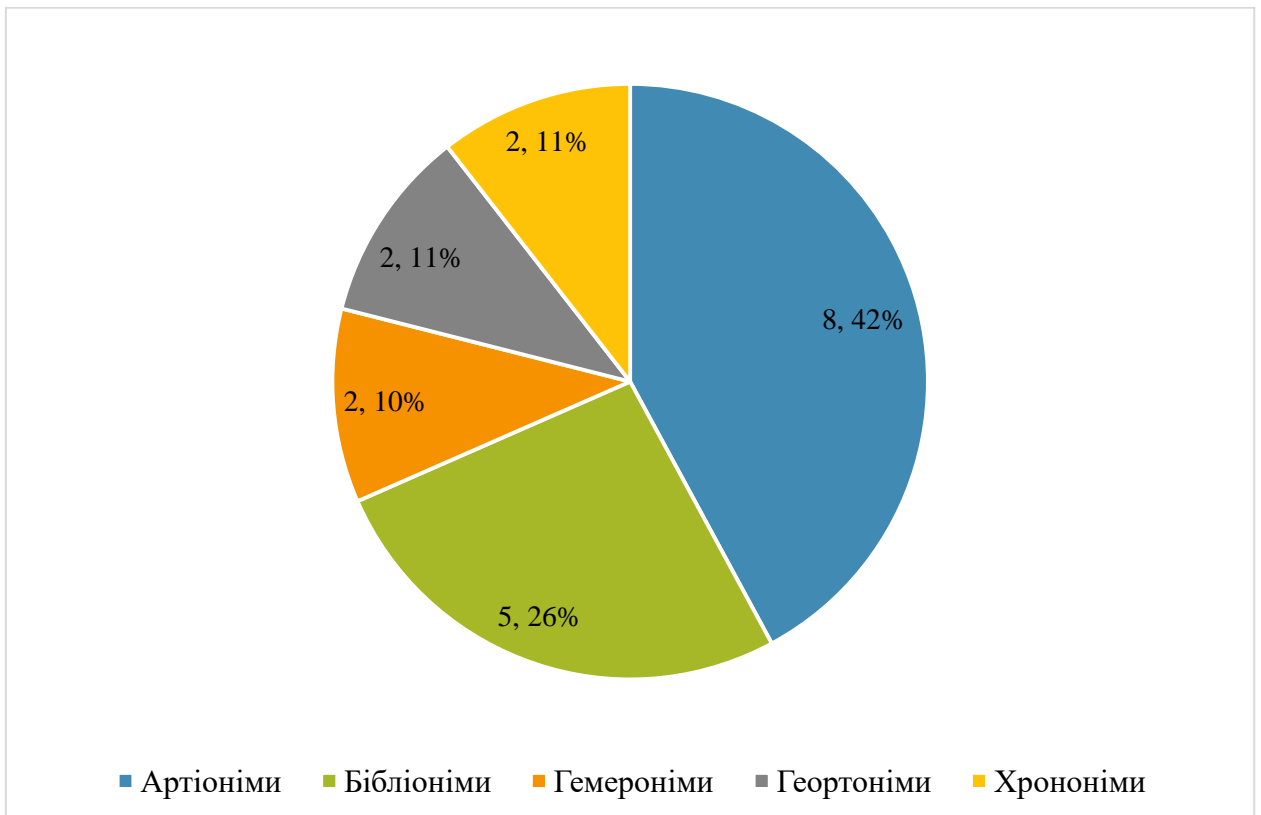
Діаграма 2.4.

Класифікація топонімів у романі Олесея Гончара «Собор» за критерієм денотату

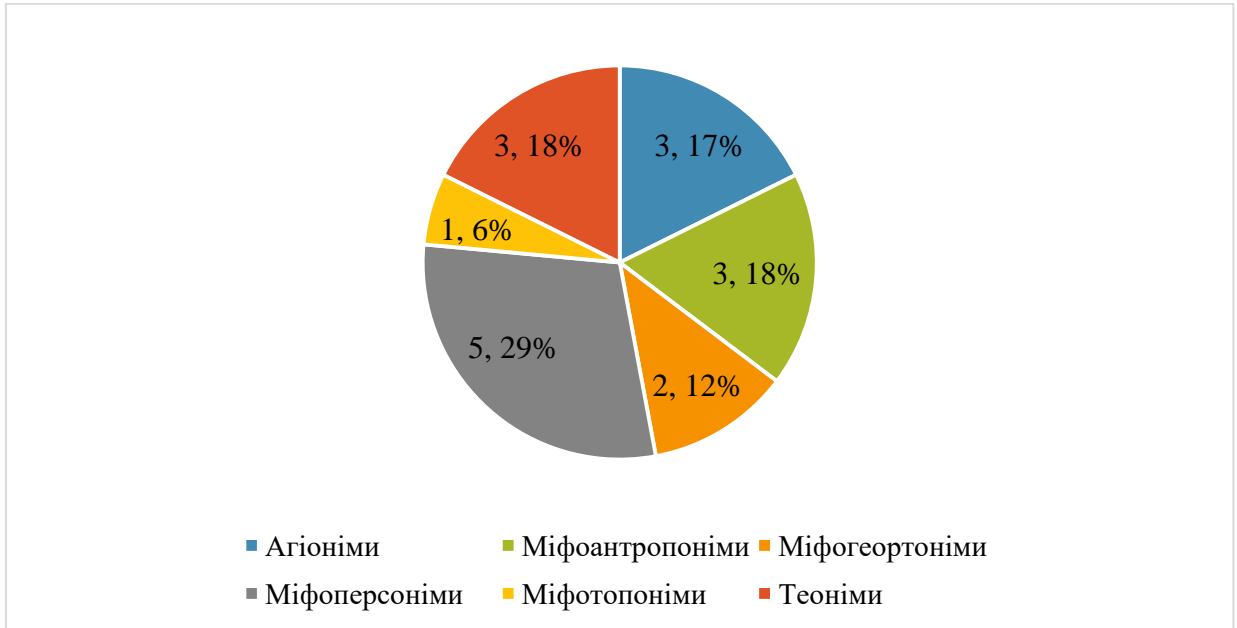
Діаграма 2.5.

Класифікація прагматонімів у романі Олеся Гончара «Собор» за критерієм денотату

Діаграма 2.6.

Класифікація ідеонімів у романі Олеся Гончара «Собор» за критерієм денотату

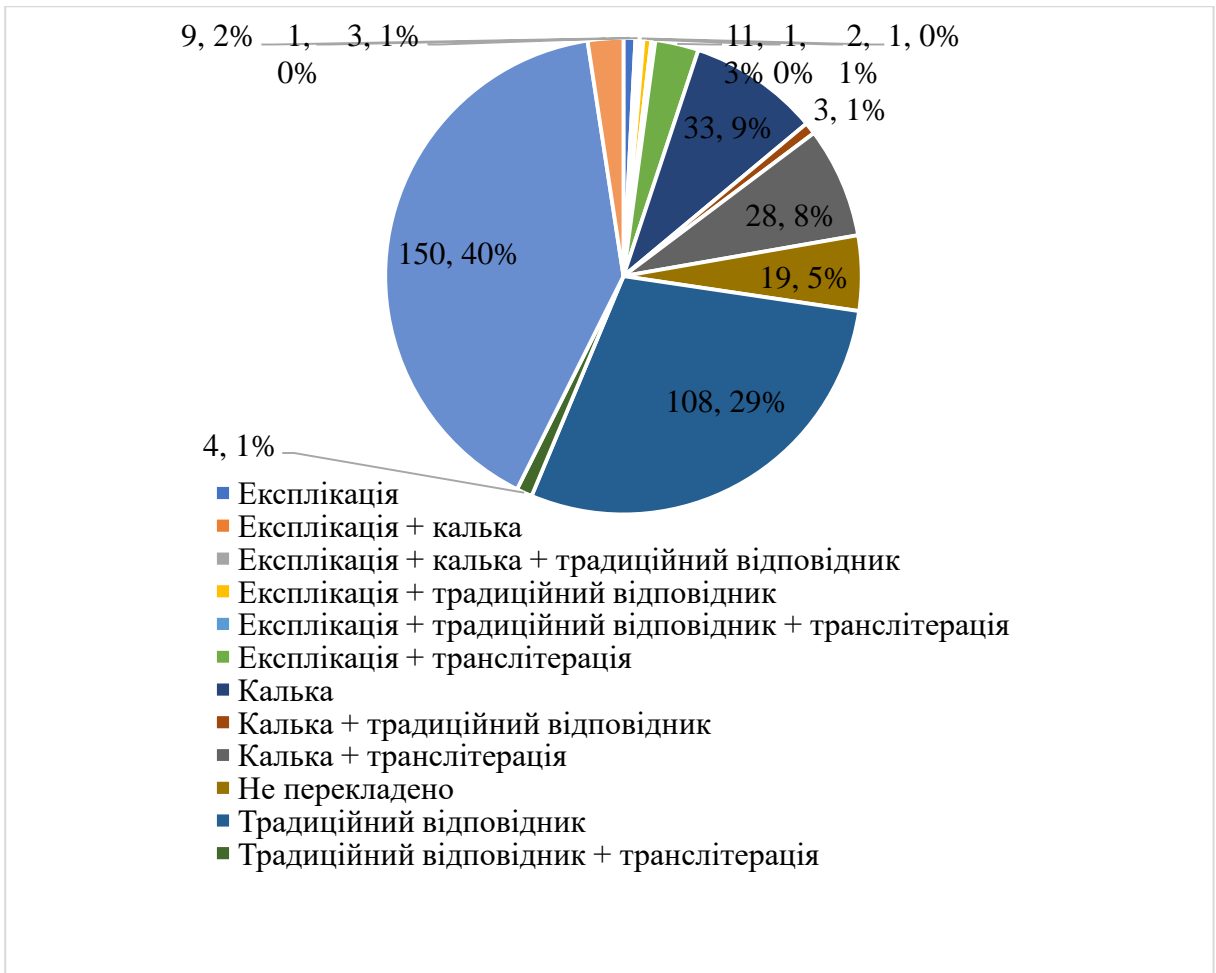
Діаграма 2.7.

Класифікація міфонімів у романі Олеся Гончара «Собор» за критерієм денотату

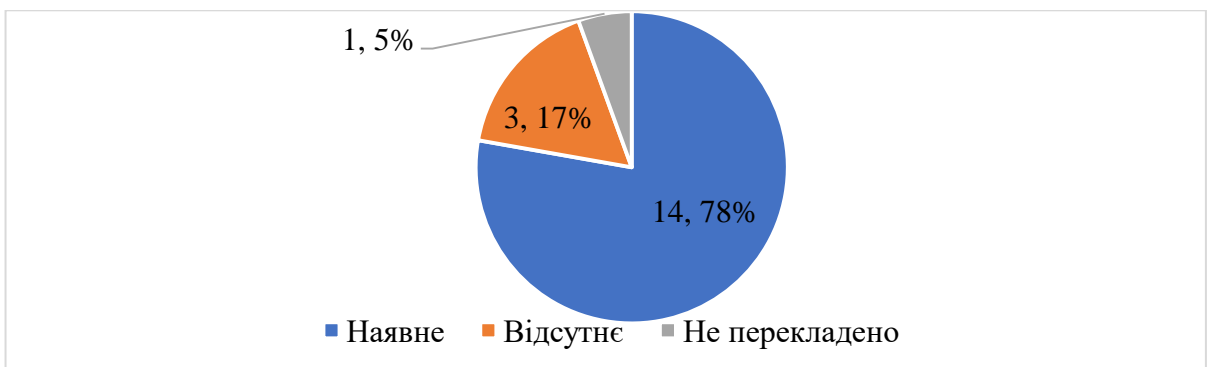
Діаграма 2.8.

Класифікація контекстуально вжитих у множині власних назв у романі Олеся Гончара «Собор» за критерієм денотату

Діаграма 2.9.

Класифікація перекладів власних назв у романі Олеся Гончара «Собор» англійською мовою за критерієм засобу перекладу

Діаграма 2.10.

Наявність у перекладах контекстуально вжитих у множині власних назв у романі Олеся Гончара «Собор» англійською мовою вживання множини